Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv

Barić, Lidija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:728654

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti
Jezično-prevoditeljski smjer

HIBRIDNOST GRAMATIČKIH KATEGORIJA

U JUŽNOSLAVENSKIM JEZICIMA:

ODGLAGOLNE IMENICE I INFINITIV

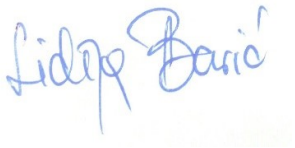
DIPLOMSKI RAD
15 ECTS bodova

Studentica: Lidija Barić
Mentorica: dr. sc. Anita Peti-Stantić, red. prof.

Zagreb, lipanj 2021.

IZJAVA O NEPLAGIRANJU

Ja, Lidija Barić, kandidatkinja za magistru južne slavistike, izjavljujem da je ovaj magistarski rad rezultat isključivo mojeg vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.
Izjavljujem da niti jedan dio ovog rada nije prepisan iz kojeg necitiranog rada. Također izjavljujem da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava te da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

_____

POTPIS

ZAHVALE

Zahvalu najprije dugujem mentorici prof. dr. sc. Aniti Peti-Stantić. Hvala Vam na vodstvu, strpljenju, otvorenosti i entuzijazmu. Hvala svim profesorima s Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti na stečenom znanju i predivnom iskustvu studiranja.

Posebno zahvaljujem prof. dr. sc. Gordani Aleksovoj s Filološkog fakulteta "Blaže Koneski" u Skopju na nesebičnoj pomoći oko istraživanja za makedonski. Velika hvala i mojim skopskim kolegicama Renati Penčovoj i Jovani Božinovskoj.

Hvala kolegici i kolegi iz Slovenije, Katarini Bogataj i Andražu Stevanovskom, koji su mi omogućili istraživanje za slovenski. Hvala od srca!

Patricija, hvala ti.

Na kraju, zahvaljujem svojim dragim roditeljima, koji su u svakom trenutku bili uz mene.

Hvala svima.

HIBRIDNOST GRAMATIČKIH KATEGORIJA U JUŽNOSLAVENSKIM JEZICIMA: ODGLAGOLNE IMENICE I INFINITIV

SAŽETAK

Tema je ovog rada hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima, odnosno glagolske imenice i infinitivi u hrvatskom, makedonskom i slovenskom jeziku. Rad polazi od određenja hibridizacije i hibridnosti kao jezičnih fenomena. Nadalje se iznose postavke konstrukcijske gramatike, u sklopu koje se našla kognitivna gramatika kao dio konstrukcijskih gramatika u širem smislu. Slijedi općeniti opis infinitiva te normativni opis infinitiva u hrvatskim i slovenskim gramatikama. Nakon poglavlja o infinitivu iznose se obilježja glagolskih imenica te njihov opis u normativnim gramatikama triju jezika. Na kraju se obrađuju rezultati psiholingvističkih testova o konkretnosti infinitiva i glagolskih imenica u hrvatskom i slovenskom te konkretnosti glagolskih imenica u makedonskom na uzorcima izvornih govornika s ciljem utvrđivanja razlika u predočivosti dviju hibridnih kategorija u različitim rečeničnim konstrukcijama.

Ključne riječi: *hibridnost, kognitivna gramatika, infinitiv, glagolske imenice, predočivost*

SUMMARY

The topic of this paper is the hybridity of grammatical categories in South Slavic languages, i.e., verb nouns and infinitives in Croatian, Macedonian and Slovenian. The paper starts from the definition of hybridization and hybridity as linguistic phenomena. Furthermore, the settings of construction grammar are presented, within which cognitive grammar was found as a part of construction grammars in a broader sense. The following is a general description of infinitives and a normative description of infinitives in Croatian and Slovenian grammars. After the chapter on the infinitive, the features of verb nouns and their description in the normative grammars of the three languages are presented. Finally, the results of psycholinguistic tests on the concreteness of infinitives and verb nouns in Croatian and Slovenian and the concreteness of verb nouns in Macedonian on samples of native speakers are processed in order to determine the differences in the imageability of the two hybrid categories in different sentence constructions.

Keywords: *hybridity, cognitive grammar, infinitive, verb nouns, imageability*

ZUSAMMENFASSUNG

Das Thema dieser Arbeit ist die Hybridität grammatikalischer Kategorien in südslawischen Sprachen, d.h. Verbnomen und Infinitive im Kroatischen, Mazedonischen und Slowenischen. Die Arbeit geht von der Definierung von Hybridisierung und Hybridität als sprachlichen Phänomenen aus. Darüber hinaus werden die Grundsätze der Konstruktionsgrammatik dargelegt, in Rahmen welcher die kognitive Grammatik als Teil der Konstruktionsgrammatik im weiteren Sinne ihren Platz gefunden hat. Dem folgt die allgemeine Beschreibung von Infinitiven sowie die normative Beschreibung von Infinitiven in kroatischen und slowenischen Grammatiken. Nach dem Kapitel über den Infinitiv werden die Merkmale von Verbnomen und ihre Beschreibung in den normativen Grammatiken von drei Sprachen vorgestellt. Schließlich werden die Ergebnisse von psycholinguistischen Tests zur Konkretheit von Infinitiven und Verbnomen im Kroatischen und Slowenischen und von Verbnomen im Mazedonischen verarbeitet, welche an Stichproben von Muttersprachlern mit dem Ziel, die Unterschiede in der Abbildbarkeit zweier Hybridkategorien in verschiedenen Satzkonstruktionen zu bestimmen, durchgeführt wurden.

Schlüsselwörter: *Hybridität, kognitive Grammatik, Infinitiv, Verbnomen, Abbildbarkeit*

Sadržaj

1. UVOD 1
2. O HIBRIDIZACIJI I HIBRIDNOSTI 4
3. KONSTRUKCIJSKI I KOGNITIVNI PRISTUP 6
4. O INFINITIVU 10
5. INFINITIV U HRVATSKIM I SLOVENSKIM GRAMATIKAMA 14
5.1. Normativni opis infinitiva u hrvatskom 14
5.2. Normativni opis infinitiva u slovenskom 15
6. O GLAGOLSKIM IMENICAMA 19
7. GLAGOLSKE IMENICE U HRVATSKIM, SLOVENSKIM I MAKEDONSKIM GRAMATIKAMA 21
7.1. Normativni opis glagolskih imenica u hrvatskom 21
7.2. Normativni opis glagolskih imenica u slovenskom 22
7.3. Normativni opis glagolskih imenica u makedonskom 23
8. PREDISTRAŽIVANJE: UPITNIK O PRIHVATLJIVOSTI REČENICA U HRVATSKOM 25
8.1. Građa upitnika, cilj i metoda istraživanja 25
8.2. Rezultati predistraživanja 27
9. KONKRETNOST INFINITIVA I GLAGOLSKIH IMENICA U HRVATSKOM 30
9.1. Ispitanici 30
9.2. Građa upitnika i metoda istraživanja 32
9.3. Cilj istraživanja 33
9.4. Rezultati i interpretacija 33
10. KONKRETNOST INFINITIVA I GLAGOLSKIH IMENICA U SLOVENSKOM 36
10.1. Ispitanici 36
10.2. Građa upitnika i metoda istraživanja 38
10.3. Rezultati i interpretacija 39
11. KONKRETNOST GLAGOLSKIH IMENICA U MAKEDONSKOM 42
11.1. Ispitanici 42
11.2. Građa upitnika i metoda istraživanja 44
11.3. Rezultati i interpretacija 45
12. ZAKLJUČAK 48
13. LITERATURA 50
PRILOG 1 53
PRILOG 2 57

1. UVOD

Tema je ovog rada hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima. Točnije, u radu će se iznijeti opis i obilježja infinitiva u hrvatskom i slovenskom te opis i obilježja glagolskih imenica u hrvatskom, makedonskom i slovenskom jeziku.

Naime, dok tradicionalne gramatike infinitive smatraju isključivo glagolima, a glagolske imenice isključivo imenicama, kognitivna ih teorija svrstava u hibridne kategorije, odnosno hibride između glagola i imenica. Predvodnik je ove teorije američki lingvist Ronald Langacker, jedan od osnivača kognitivne lingvistike i tvorac kognitivne gramatike.[1]

U prvoj polovici 20. stoljeća, pojam hibridnosti u lingvistiku uvodi ruski filozof Mikhail Bakhtin, pri čemu je hibridnost rezultat hibridizacije kao procesa.[2] Hibridizacijom u jeziku osobito se bavi kognitivna lingvistika, grana lingvitike koja se počinje razvijati 80-ih godina 20. stoljeća.

Kognitivna lingvistika kao relativno mlada lingvistička disciplina pokušava dati odgovore ili barem preusmjeriti pažnju lingvista na procese i relacije koje stvara ljudski um kada je riječ o gramatičkim kategorijama. Kognitivna lingvistika u tvorcu i korisniku jezika ne vidi samo savršeni mehanizam za proizvodnju riječi i rečenica, nego uzima u obzir i ljudski faktor: neponovljivost osobnosti, nepredvidljivost reakcija, originalnost pogleda na svijet.[3]

Kognitivna je gramatika teorijski okvir za opisivanje jezične strukture kao proizvoda spoznaje i socijalne interakcije. To je okosnica kognitivne lingvistike koja pripada funkcionalističkoj tradiciji.[4]

Kada je riječ o imenicama i glagolima, temeljno je načelo kognitivne gramatike da prototipne imenice označuju stvari ili fizičke objekte, dok prototipni glagoli označuju relacije tj.

[1] https://en.wikipedia.org/wiki/Ronald_Langacker (pristupljeno 16. 5. 2021.)
[2] Guignery, Vanessa, Catherine Pesso-Miquel and Francois Specq, eds. *Hybridity: Forms and Figures in Literature and the Visual Arts*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Pub, 2011: 2. https://www.academia.edu/38401878
[3] Tabakowska, Elżbieta. *Gramatika i predočavanje. Uvod u kognitivnu lingvistiku.* Hrvatski prijevod Barbare Križan-Stanojević i Mateusza Milana Stanojevića. Zagreb: FF press, 2005.
[4] Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013: v.

procese. Međutim, između ovih dvaju polova nalaze se izrazi koji dijele obilježja i glagola i imenica kao što su upravo glagolske imenice i infinitivi.[5]

"Kognitivna gramatika, u skladu sa svojom temeljnom orijentacijom, problematici vrsta riječi pristupa s konceptualnosemantičkoga gledišta i dijeli ih u dvije temeljne skupine: nominalne predikacije i relacijske predikacije koje se dalje dijele na nevremenske relacije i vremenske relacije ili procese".[6]

Belaj i Tanacković-Faletar[7] koriste termin *odglagolne imenice*. Te imenice u okviru kognitivne gramatike pripadaju jednoj od kategorija tzv. *relacijskih imenica*. Spomenuta kategorija su *imenice kojima proces služi kao konceptualna baza – nominalizacije*.[8] Infinitivi, uz glagolski pridjev trpni, u okviru kognitivne gramatike pripadaju hibridnim *nevremenskim relacijskim predikacijama*.[9]

Nakon teorijskih postavki o hibridnosti te konstrukcijskom i kognitivnom pristupu jeziku, nakon opisa infinitiva i glagolskih imenica, u radu se obrađuju rezultati jednog predistraživanja te triju istraživanja koja su provedena na uzorku ispitanika – izvornih govornika hrvatskog, makedonskog i slovenskog jezika.

U trima psiholingvističkim istraživanjima ispituje se predočivost (konkretnost)[10] infinitiva u hrvatskom i slovenskom te predočivost glagolskih imenica u hrvatskom, makedonskom i

[5] "Prototipovi imenica i glagola – fizički objekt i energetska interakcija – maksimalno se razlikuju u odnosu na arhetip biljarske kugle. (…) Sheme imenica i glagola također su polarne suprotnosti. Te se sheme temelje na različitim kognitivnim sposobnostima (grupiranje i reifikacija nasuprot hvatanju i praćenju relacija). One se razlikuju u prirodi svojih profila (stvar nasuprot relaciji), stupnju razrađenosti (jednostavno nasuprot složenom) i načinu promatranja (skupno nasuprot sekvencijskom promatranju). Između tih dviju krajnosti leže izrazi koji se razlikuju od imenica jer profiliraju relacije i od glagola jer te relacije nisu procesualne. Sada moramo razmotriti karakterizaciju i klasifikaciju ovih prijelaznih slučajeva, koji odgovaraju tradicionalnim kategorijama kao što su prijedlozi, pridjevi, prilozi, infinitivi i participi". Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013: 112.

[6] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 60.

[7] Ibid.

[8] Ibid.: 97–98.

[9] Ibid.: 107.

[10] Razlika između kategorije konkretnosti i kategorije predočivosti ne smatra se relevantnom za istraživanja provedena u ovom radu.

slovenskom. Predočivost i konkretnost dvije su kognitivne kategorije među kojima postoji visoka korelacija, no nisu sasvim podudarne. Predočivost podrazumijeva "odnos govornika prema pojmu izraženom leksemom, dok se konkretnost odnosi na mogućnost izravnog osjetilnog doživljaja referenta".[11]

Istraživanja su provedena na uzorku od 39 ispitanika za hrvatski, 40 za makedonski te 25 za slovenski. Zadatak ispitanika za hrvatski i slovenski bio je ocijeniti predočivost infinitiva i glagolskih imenica služeći se ljestvicom 1 – 5, pri čemu je ocjena 1 označavala najnižu, a ocjena 5 najvišu predočivost. Ispitanici za makedonski zamoljeni su da ocijene predočivost glagolskih imenica jer makedonski standardni jezik ne poznaje kategoriju infinitiva. Cilj je ovih istraživanja bio usporedba predočivosti infinitiva i glagolskih imenica u južnoslavenskim jezicima, s obzirom na to da ih kognitivna teorija smatra bliskima te, u određenim ulogama u rečenici, međusobno zamjenjivima.

[11] Tušek, Jelena i Peti-Stantić, Anita. "Što je konkretno, a što predočivo u hrvatskom." *Jezik i njegovi učinci: Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 4. do 6. svibnja 2017. godine u Rijeci,* (2018): 328. http://bib.irb.hr/datoteka/888973.Jezik_i_njegovi_ucinci_Tusek_i_Stantic.pdf

2. O HIBRIDIZACIJI I HIBRIDNOSTI

Uvodno smo infinitive i glagolske imenice definirali kao hibridne kategorije između glagola i imenica. Ovdje ćemo definirati pojam hibridizacije i hibridnosti.

Isprva se pojam hibridizacije koristio u biologiji, točnije, povezivao se s biološkim kontekstom križanja, pri čemu iz dviju biljnih ili životinjskih vrsta nastaje treća, odnosno hibridna vrsta.[12]

U 19. stoljeću hibridizacija poprima negativne konotacije kao pojava koja se suprotstavlja čistoći i autentičnosti te se ne uklapa u strukturalističku zaokupljenost taksonomijama zato što zamagljuje razlike među kategorijama. U skladu s time pojavljuju se rasne teorije koje se protive miješanju vrsta tvrdeći kako pritom inferiorni geni nadvladavaju superiorne.[13]

U 20. stoljeću pojam hibridnosti izlazi iz okvira biologije i širi se na lingvistička i kulturološka područja. Tada, naime, ruski filozof Mikhail Bakhtin razvija lingvističku verziju hibridnosti povezanu s konceptima polifonije, dijalogizma i heteroglosije. Bakhtin razlikuje hibridizaciju kao dinamičan proces i hibridnost kao rezultat hibridizacije.[14]

Prije promatranja hibridizacije na svim jezičnim razinama, Sanchez-Stockhammer[15] hibridizaciju definira kao "proces pri kojem odvojeni i razdvojeni entiteti ili procesi generiraju drugi entitet ili proces (hibrid), koji dijeli određene značajke sa svakim od svojih izvora, ali koji nije čisto kompozicijski".[16] Jezik i jezični elementi mogu biti hibridni s obzirom na sljedeće varijable: formalnu hibridnost (stapanje riječi), semantičku (idiomi), funkcionalnu (sintaksa), etimološku (jezici), komunikacijsku (književnost).[17]

---

[12] Guignery, Vanessa, Catherine Pesso-Miquel and Francois Specq, eds. *Hybridity: Forms and Figures in Literature and the Visual Arts*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Pub, 2011: 2. https://www.academia.edu/38401878

[13] Sanchez-Stockhammer, Christina. "Hybridization in Language." In *Conceptualizing Cultural Hybridization*, edited by Philipp Wolfgang Stockhammer. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, (2012): 133–134. https://doi.org/10.1007/978-3-642-21846-0_9

[14] Guignery, Vanessa, Catherine Pesso-Miquel and Francois Specq, eds. *Hybridity: Forms and Figures in Literature and the Visual Arts*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Pub, 2011: 2. https://www.academia.edu/38401878

[15] Sanchez-Stockhammer, Christina. "Hybridization in Language." In *Conceptualizing Cultural Hybridization*, edited by Philipp Wolfgang Stockhammer. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, (2012): 133–157. https://doi.org/10.1007/978-3-642-21846-0_9

[16] Ibid.: 135.

[17] Ibid.: 152.

Hibridizacijom u jeziku generiraju se prijelazni oblici riječi koji dijele obilježja najmanje dviju raznorodnih vrsta riječi (primjerice, imenica i glagola). Hibridne ili granične kategorije su one kategorije koje, osim obilježja osnovne vrste kojoj pripadaju, dijele određena obilježja i s drugim vrstama riječi te njihov opis zahtijeva pozivanje na neke kategorijalne odrednice drugih vrsta riječi.[18]

Pranjković[19] razlikuje dva temeljna tipa hibridizacije: kategorijalnu i funkcionalnu. Prvi tip hibridizacije očituje se na morfološkoj i tvorbenoj razini, odnosno na razini oblika riječi ili na razini vrsta riječi, dok je drugi tip hibridizacije uvjetovan sintaktički (službom u rečenici).

Za kategorijalnu hibridizaciju karakteristični su hibridi između glagola i ostalih vrsta riječi, osobito priloga, pridjeva i imenica. Rezultat su toga tipa hibridizacije hibridni oblici, tj. glagolski prilozi, glagolski pridjevi, glagolske imenice i infinitivi. Taj tip hibridizacije svojstven glagolima vezan je uz glagolske vanjske (lice, broj, vrijeme, način) i unutrašnje gramatičke kategorije (vid i (ne)prijelaznost). Glagol sadrži spomenute unutrašnje gramatičke kategorije bez obzira na oblik u kojem se pojavljuje, čak i kad prelazi u drugu vrstu riječi (pridjev, prilog ili imenicu), čime nastaju hibridni glagolski oblici.[20]

Funkcionalna hibridizacija uzrokuje to da se riječi u rečenici pojavljuju u službi ili funkciji koja za njih nije tipična. Iz toga proizlazi supstantivizacija pridjeva, adjektivizacija i adverbijalizacija imenica, prepozicionalizacija priloga, adverbijalizacija prijedloga, konjunkcijalizacija zamjenica i čestica, partikulacija veznika i sl.[21]

[18] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 97.
[19] Pranjković, Ivo. "Hibridni oblici i vrste riječi." *Sarajevski filološki susreti: zbornik radova 1*, (2012): 191–192. http://bfd.ba/wp-content/uploads/2021/02/ZbornikSFS1_knj.1_Jezik.pdf
[20] Ibid.: 191–192.
[21] Ibid.: 192.

3. KONSTRUKCIJSKI I KOGNITIVNI PRISTUP

Nakon što je Chomsky odbacio bihevioristička paradigmu, teorija sintakse, kao pokušaj modeliranja kognitivnih procesa koji se odvijaju tijekom govora i slušanja, zauzela je središnje mjesto u lingvistici. Pored još uvijek snažne formalne ili generativne[22] perspektive u Zapadnjačkoj lingvistici te funkcionalne gramatike,[23] od 1980-ih naovamo razvija se pristup koji donekle objedinjuje ova dva antipoda istraživanja sintakse – kognitivna lingvistika.[24]

Za razliku od formalnog (generativnog) i funkcionalnog pristupa, koji su također načelno kognitivni jer govornikov um ne smatraju crnom kutijom, kognitivna lingvistika pokušava na opis jezika primijeniti isključivo ona načela koja se koriste i u drugim kognitivnim disciplinama poput psihologije. Kognitivna lingvistika višeznačna je teorija jezika koja kombinira nekoliko teorija (npr. teoriju metafore i semantiku okvira). Jedna od njih je i konstrukcijska gramatika, koja predstavlja gramatičko proširenje kognitivne lingvistike.[25]

---

[22] Teorijski okvir za formalne pristupe opisu jezika postavio je Chomsky (1957, 1965). Formalni ili generativni lingvisti jezik opisuju nezavisno od njegove uporabe u komunikaciji, a temeljni je zadatak lingvista opisati model jezične sposobnosti, a ne jezične izvedbe. Smatraju da svako ljudsko biće posjeduje urođenu sposobnost za usvajanje jezika. Zagovaraju tezu da sintaksu treba proučavati odvojeno od semantike zbog nejasnoće semantičkih pojmova i nemogućnosti preciznog formuliranja značenja, ali i odvojeno od pragmatike, tj. uloge koju jezik ima u društvenoj zajednici. Formalizam je bio zastupljen u SAD-u (Bloomfield, Chomsky, Lakoff). Borucinsky, Mirjana i Sandra Tominac Coslovich. "Formalno i funkcionalno u jeziku: sistemska funkcionalna gramatika u odnosu na ostale funkcionalne gramatike i kognitivnolingvističke pristupe." *Fluminensia* 27, br. 2 (2015): 12–13. https://hrcak.srce.hr/151906

[23] Funkcionalni pristupi promatraju komunikaciju kao jednu od najvažnijih funkcija jezika u društvu te u opis jezika uključuju i značenje. Funkcije jezika smatraju ključnima za razumijevanje lingvističkih procesa i struktura. Jezik je alat pomoću kojeg komuniciramo pa se i jezične strukture mogu opisati sa stajališta funkcija koje imaju u jeziku. Unutar funkcionalne paradigme jezik se konceptualizira kao instrument društvenog djelovanja među ljudima, a koristi se s namjerom uspostave komunikacijskog odnosa. Funkcionalizam je bio zastupljen u Europi (ženevska škola, londonska škola, praška škola). Najugledniji pravac (eksternog) funkcionalizma u suvremenoj lingvistici je kognitivna gramatika (Langacker 1987, 1991, 1999). Borucinsky, Mirjana i Sandra Tominac Coslovich. "Formalno i funkcionalno u jeziku: sistemska funkcionalna gramatika u odnosu na ostale funkcionalne gramatike i kognitivnolingvističke pristupe." *Fluminensia* 27, br. 2 (2015): 13–14. https://hrcak.srce.hr/151906

[24] Wasserscheidt, Philipp. "Construction Grammar: Basic Principles and Concepts." *Ukrainian Linguistics*, no. 49 (2019): 94. https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116

[25] Ibid.: 94–95.

Konstrukcijske gramatike počivaju na opreci spram formalnog (generativnog) pristupa jeziku. Generativni gramatičari proučavaju jezik kao generativni postupak koji nabraja beskonačan skup strukturnih opisa od kojih svaki određuje glasovna, značenjska i sintaktička svojstva određenog jezičnog izraza.[26] Konstrukcijski pristupi negiraju derivacijski i sintaktocentrični pristup gramatici koji isključuje utjecaj tradicionalno shvaćene pragmatike na gramatiku, a semantici daje tek interpretativnu ulogu.[27]

Konstrukcijske gramatike heterogeni su kognitivno-lingvistički pristupi koji pružaju psihološki valjanu teoriju ljudskog jezika te nude kognitivni sintaktički okvir koji je omogućio razumijevanje usvajanja prvog i drugog jezika, čime su stekli podršku psiholingvističkih i neurolingvističkih znanosti.[28] Konstrukcijski pristupi stoga gramatici pristupaju kao skupu lingvističkih elemenata i struktura kao nizu holističkih parova fonološkog/sintaktičkog oblika i semantičkog/pragmatičkog značenja.[29]

Konstrukcijske gramatike temelje se na uvjerenju da jezični oblik i jezično značenje ne predstavljaju dvije međusobno nezavisne razine, već međusobno povezane i nerazdvojive. Konstrukcijske gramatike pretpostavljaju da asocijativni parovi oblika i značenja nisu samo osnova riječi, već da je sve jezično znanje pohranjeno u takvim simboličkim vezama.[30]

Prema Fillmore[31] gramatika nekog jezika može se promatrati kao repertoar konstrukcija te skup načela koji upravljaju međusobnim gniježđenjem i nadmetanjem konstrukcija. Tvorba ili analiza jezičnih izraza uključuje spajanje gramatičkih konstrukcija na što je moguće više načina, dopuštajući im da se spajaju samo kada odgovaraju međusobnim zahtjevima.[32]

---

[26] Glovacki-Bernardi, Zrinjka, ur. *Uvod u lingvistiku*. 2., prošireno izd. Zagreb: Školska Knjiga, 2007: 166.

[27] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 20–21.

[28] Hoffmann, Thomas. "Construction Grammars." To appear in: Barbara Dancygier, ed. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017: 27. https://www.academia.edu/24871161/Construction_Grammars

[29] Ibid.: 16.

[30] Wasserscheidt, Philipp. "Construction Grammar: Basic Principles and Concepts." *Ukrainian Linguistics*, no. 49 (2019): 95. https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116

[31] Fillmore, Charles J. "The Mechanisms of Construction Grammars." *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* 14 (October 25, 1988): 37. https://doi.org/10.3765/bls.v14i0.1794

[32] Ibid.: 37.

Kao glavni postulat konstrukcijih gramatika, konstrukcije su temeljne jedinice ljudske jezične sposobnosti. Prema tome, sve razine sintaktičkog opisa, od morfema do rečeničnih obrazaca, najbolje se mogu objasniti kao konstrukcijski predlošci.[33] Konstrukcije su, dakle, pohranjeni parovi oblika i službi u rečenici koji uključuju morfeme, riječi, idiome, djelomično leksički ispunjene i sasvim opće jezične obrasce. U krajnjoj konsekvenci, svaki jezični obrazac prepoznaje se kao konstrukcija sve dok neki aspekt njegova oblika ili funkcije ne postanu strogo predvidivi iz njegovih sastavnih dijelova ili iz drugih konstrukcija.[34]

Konstrukcijske gramatike stoga se načelno mogu podijeliti na: a) konstrukcijske gramatike u užem smislu (koje objedinjuju sve modele osim kognitivne gramatike) i b) konstrukcijske gramatike u širem smislu (koje uključuju i kognitivnu gramatiku).[35]

Prema riječima njezina utemeljitelja, "kognitivna je gramatika, kada je prvi put predstavljena prije više od trideset godina, predstavljala temeljni izazov vladajućoj ortodoksnosti lingvističke teorije. To je donekle još uvijek slučaj, samo što se to se znanstveno područje razvilo do te mjere da su mnoge temeljne ideje sada ili široko prihvaćene ili se barem smatraju vrijednima razmatranja".[36]

Kognitivna je gramatika, naime, ponuđena kao alternativa generativnoj gramatici te odbacuje mnoge njezine ideje. Najrevolucionarnija postavka kognitivne gramatike bilo je izjednačavanje značenja s konceptualizacijom, tj. predočavanjem. Prema tome, kognitivna gramatika značenju pristupa kao kognitivnom fenomenu.[37]

Kao dio konstrukcijskih gramatika u širem smislu, kognitivna se gramatika temelji na pretpostavci da gramatika jest simbolička struktura, a ne da simbolizira gramatičku strukturu. Iz toga proizlazi stajalište da se gramatika svodi na fonološke i semantičke jedinice, uključujući i njihove simboličke veze. Spoj značenja i oblika kognitivisti smatraju spojem fonološke i

[33] Hoffmann, Thomas. "Construction Grammars." To appear in: Barbara Dancygier, ed. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017: 2. https://www.academia.edu/24871161/Construction_Grammars

[34] Goldberg, Adele E. "Constructions: A new theoretical Approach to Language." *Trends in Cognitive Sciences* 7, no. 5 (May 2003): 219. https://doi.org/10.1016/S1364-6613(03)00080-9

[35] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 28.

[36] Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013: v.

[37] Langacker, Ronald W. "Nouns and Verbs." *Language* 63, no. 1 (1987): 55. https://doi.org/10.2307/415384

semantičke strukture, za razliku od užekonstrukcijskih gramatika, koje oblike svrstavaju u sintaktičku strukturu.[38]

Kognitivnolingvistički pristup jeziku temelji se na trima glavnim postavkama: a) jezik nije autonomna kognitivna sposobnost, b) gramatika je konceptualizacija, c) znanje jezika proizlazi iz jezične uporabe.[39]

Kognitivna lingvistika odbacuje Chomskyjevu introspektivnu metodu prema kojoj izvorni govornik zna najbolje što je gramatički najprihvatljivije u njegovu jeziku te zagovara model gramatičkog opisa utemeljenog na uporabi (eng. *usage-based approach*). Takav pristup proučavanju jezika zahtijeva da empirijska baza lingvističke analize bude autentična jezična činjenica (eng. *data*) kojoj se danas uglavnom pristupa pomoću mrežnih korpusa.[40]

[38] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 33–34.

[39] Croft, William and D. A Cruse. *Cognitive Linguistics*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2004: 1. https://doi.org/10.1017/CBO9780511803864

[40] Panther, Klaus-Uwe and Linda L. Thornburg. "Metaphor and Metonymy in Language and Thought: A Cognitive Linguistic Approach." *Synthesis Philosophica* 32, no. 2 (April 10, 2018): 274. https://doi.org/10.21464/sp32202

4. O INFINITIVU

Infinitiv je osnovni glagolski oblik te se navodi kada se govori općenito o nekom glagolu. Pranjković[41] infinitiv smatra najneobičnijim i najapstraktnijim oblikom u jeziku. Nastavlja kako je infinitiv inačica glagola lišena svih obilježja koja su svojstvena glagolima kao oblicima riječi. Infinitiv nema glagolske kategorije lica, broja, vremena, načina ni glagolskog stanja, koje Pranjković naziva vanjskim (morfološkim) glagolskim kategorijama. Infinitiv sadrži glagolske kategorije (ne)prijelaznosti i vida, koje autor naziva unutrašnjima "zato što se ta obilježja ne mijenjaju promjenom oblika, nego su osobitosti glagola kao (vrste) riječi".[42]

Infinitiv nije univerzalna kategorija i ne pojavljuje se u svim jezicima. U Balkanskom jezičnom savezu, kojem od južnoslavenskih jezika pripadaju bugarski, makedonski i torlački dijalekt srpskog jezika, infinitiv je potpuno ili djelomice iščeznuo.[43]

Kačić[44] primjećuje kako "svaki put kada moramo reći štogod što se može izraziti samo glagolom i što ne trebamo ostvariti ni oznakom lica ni pomoću oblika, upotrebljavamo infinitiv (naravno, u jezicima koji poznaju taj oblik)".

Glagoli u rječnicima obično dolaze u infinitivu, no ta leksikografska praksa nije univerzalna. Recimo, rječnički oblik glagola u latinskom i grčkom navodi se u prvom licu jednine indikativa prezenta aktivnog (npr., lat. *amo, 1.*).[45] U makedonskom jeziku osnovni se oblik glagola navodi u trećem licu jednine prezenta. Infinitiv je prepoznatljiv po svojim nastavcima. Oblikovno, u njemačkom ima nastavak *-en*, u latinskom nastavak *-re*, u hrvatskom i srpskom nastavke *-ti* i *-ći*, u slovenskom ima nastavak *-ti*.[46] Semantički, infinitiv ima značenje, dakle nije semantički prazan. U njemačkom i engleskom ima modalno značenje (eng. *Mary told Tom to write the article*.

[41] Pranjković, Ivo. *Gramatika u riječima i riječi u gramatici*. Mala knjižnica Matice hrvatske, Novi niz, kolo 1, knj. 7. Zagreb: Matica hrvatska, 2016.
[42] Ibid.: 82–83.
[43] Tomić, Olga Mišeska and Aida Martinovic-Zic, eds. *Balkan Syntax and Semantics*. Linguistik Aktuell = Linguistics Today, v. 67. Amsterdam: Philadelphia: John Benjamins Pub, 2004: 31. https://epdf.pub/balkan-syntax-and-semantics-linguistik-aktuell-linguistics-today.html
[44] Kačić, Miro. "Ishodišni jezični oblici (ishodišnici): nominativ i infinitiv." *Rasprave IHJJ*, Sv. 23–24 (1997–1998): 218. https://hrcak.srce.hr/69211
[45] Haspelmath, Martin. "From Purposive to Infinitive – A universal Path of Grammaticization." *Folia Linguistica Historica* 23, no. Historica vol. 10, 1–2 (1989): 288. https://doi.org/10.1515/flih.1989.10.1-2.287
[46] Ibid.: 289.

Mary je rekla Tomu da napiše članak.) te je obilježen česticom *to* u engleskom, odnosno *zu* u njemačkom, koja je istovremeno i alativni prijedlog, tj. odnosi se na smjer.[47]

U hrvatskom se preoblika zavisne izrične ili namjerne rečenice u infinitiv naziva infinitivizacijom: *Spremao se da dočeka goste*. → *Spremao se dočekati goste*. Infinitivizacija se u hrvatskom jeziku provodi do kraja, pod uvjetima koji je omogućuju.[48]

Infinitiv se u hrvatskom koristi i kao predikat koji stoji sam kada se radnja treba izvršiti, najčešće u uputama i pitanjima: *Skuhane makarone ocijediti i oprati. Što učiniti sa skuhanim makaronima?* U tim primjerima infinitivi izriču modalnost, odnosno ono što treba učiniti. Infinitiv se također pojavljuje i u kopularnim konstrukcijama u značenju procjene nekog stanja: *Lijepo je ponovno igrati*.[49]

U kognitivnoj gramatici infinitiv se prvenstveno smatra hibridnom kategorijom koja dijeli obilježja imenice i glagola te uz glagolski pridjev trpni pripada hibridnim nevremenskim relacijskim predikacijama.[50] Bernotaitė[51] infinitiv, zbog njegove dvostruke naravi, naziva glagolskom imenicom.

Langacker[52] o infinitivima navodi sljedeće:

"Despite their verbal base, infinitives (and participles) are not themselves verbs. Typically, they profile nonprocessual relationships. It is also quite common for the same forms to function grammatically as nouns. For instance, to-infinitives occur in certain environments which (at least arguably) are reserved for nominal expressions:

(a) **To complain** would be futile.

(b) What I really want is **to live forever**.

[47] Haspelmath, Martin. "From Purposive to Infinitive – A universal Path of Grammaticization." *Folia Linguistica Historica* 23, no. Historica vol. 10, 1–2 (1989): 288–289. https://doi.org/10.1515/flih.1989.10.1-2.287

[48] Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika. *Hrvatska gramatika.* Zagreb: Školska knjiga, 2005: 575.

[49] Stanojević, Mateusz-Milan. "The Croatian Future Tense in the Croatian Tense System: A Cognitive Grammar Analysis." Semantyka a konfrontacja jgzykowa, 5 (2015): 341.

[50] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 107.

[51] Bernotaitė, Jurgita. "Translating the Infinitive and Infinitival Constructions." Master thesis, Šiauliai University, Faculty of Humanities Department of English Philology, 2005: 17.

[52] Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013: 119.

As nouns, they profile a thing identifiable as a conceptual reification of the verbal process".[53]

Prema Belaj i Tanacković Faletar[54] infinitiv je najbliži odglagolnim imenicama onda kada dolazi u službi subjekta (*Raditi je korisno. / Rad je koristan. Planinariti je zdravo. / Planinarenje je zdravo*). Tada opredmećivanje procesa najviše dolazi do izražaja uopćavanjem radnje, njezinim svojevrsnim vađenjem iz vremena, što rezultira statičnom generičnošću procesa. Infinitiv u predikatnoj ulozi nešto je bliži glagolima kao procesualnim relacijskim predikacijama, što je i razumljivo, jer tada do izražaja dolazi njegova unutarnja glagolska kategorija prijelaznosti, no on i tada zadržava svoju tijesnu vezu s komplementarnom odglagolnom imenicom. To se dobro vidi suprotstave li se infinitivne konstrukcije bliskoznačnim namjernim rečenicama s finitinim glagolskim oblikom i konstrukciji s odglagolnom imenicom: *Došao sam te posjetiti. Došao sam da te posjetim. Došao sam ti u posjet*. Infinitivna konstrukcija nesumnjivo je značenjski nešto bliža konstrukciji s odglagolnom imenicom jer su, za razliku od rečenice s *da* + prezent, i jedna i druga u vezi s kognitivnom operacijom skupnog promatranja.[55]

Infinitiv može vršiti službu imeničkog modifikatora u "konstrukciji *za* + infinitiv", svojstvenoj razgovornom i administrativnom stilu: *voće za prodati, odluka za ne vjerovati, zadaća za ispraviti*. Za takve se infinitive može reći da su trostruko hibridni. S jedne strane, njihova je konceptualna baza proces, čime zadržavaju vezu s glagolima. S druge strane, usko su povezani s odgovarajućim odglagolnim imenicama s kojima stoje u odnosu komplementarne distribucije npr. *zadaća za ispraviti, zadaća za ispravak*; *štednjak za popraviti, štednjak za popravak*. Treće, takva infinitivna konstrukcija, dijeli obilježja i s nevremenskim relacijskim predikacijama, "točnije pridjevima kao prototipnim modifikatorima, te se ta infinitivna služba također može smatrati složenom nevremenskom relacijom jer istovremeno s jedne strane profilira relaciju preko svoje

[53] "Unatoč svojoj glagolskoj bazi, infinitivi (i participi) sami po sebi nisu glagoli. Obično profiliraju neprocesualnu vezu. Također je vrlo uobičajeno da isti oblici gramatički funkcioniraju kao imenice. Na primjer, infinitivi s alativom *to* pojavljuju se u određenim okruženjima koja su (uglavnom) svojstvena isključivo nominalnim izrazima: a) Bilo bi uzaludno **žaliti se**. b) Ono što ja zaista želim jest **živjeti zauvijek**. Kao imenice profiliraju stvari koje se mogu odrediti kao konceptualna reifikacija glagolskih procesa". Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013: 119.

[54] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014.

[55] Ibid.: 109–110.

sličnosti s pridjevima kao prototipnim modifikatorima, a s druge strane podliježe konceptualnoj operaciji skupnoga promatranja".[56]

Premda je "konstrukcija *za* + infinitiv" zanimljiva s kognitivnog gledišta, u hrvatskom se jeziku takva konstrukcija smatra negramatičnim i stranim elementom posuđenim iz talijanskog, njemačkog i latinskog.[57]

Već je na temelju dosad rečenog jasno da o statusu infinitiva u glagolskom sustavu u lingvističkim raspravama i dalje nema jedinstvenog stava. Tako, recimo, Langacker[58] eksplicitno tvrdi kako po njegovoj definiciji infinitivi nisu glagoli. S druge strane, Kačić[59] naglašava da "nikada nije suvišno ponoviti da je infinitiv glagol".

[56] Ibid.: 111.

[57] Vela, Jozo. "Hrvatski za-infinitiv: izvanjsko posuđivanje ili unutarnji jezični razvoj." *Fluminensia*, 31, br. 1 (2019): 62. https://doi.org/10.31820/f.31.1.10

[58] Langacker, Ronald W. "Nouns and Verbs." *Language* 63, no. 1 (1987): 76. https://doi.org/10.2307/415384

[59] Kačić, Miro. "Ishodišni jezični oblici (ishodišnici): nominativ i infinitiv." *Rasprave IHJJ*, Sv. 23–24 (1997–1998): 219. https://hrcak.srce.hr/69211

5. INFINITIV U HRVATSKIM I SLOVENSKIM GRAMATIKAMA

5.1. Normativni opis infinitiva u hrvatskom

U tradicionalnim hrvatskim gramatikama infinitiv se opisuje kao glagolski oblik (Barić et al. 2005: 235; Silić i Pranjković 2005: 197; Hudeček i Mihaljević 2017; Težak i Babić 2000). Jedino Silić i Pranjković[60] spominju njegov hibridni status između glagola i imenice.

Prema Barić et al.[61] infinitiv je osnovni glagolski oblik i navodi se kada se općenito govori o nekom glagolu. Ima samo jedan oblik koji završava na *-ti* ili *-ći.* Oznaka mu je prekinuta, izražena je i u osnovi, posebno u glagola od 1. do 4. razreda prve vrste. U 1. i 3. razredu infinitiv ima alternantu osnove sa *s* (*bos-ti, greps-ti*), a u 4. razredu okrnjenu osnovu (*vu-ći - vuk-la, že-ći - žeg-la*).[62]

Prema Silić i Pranjković[63] infinitiv je neodređeni glagolski oblik kojim se izražava radnja, stanje i zbivanje, a da se pritom ne upućuje na lice i broj.[64] Svojevrsni je hibrid između glagola i imenice. Njime se imenuje radnja ili rezultat procesa pa je po tome blizak glagolskim imenicama, a od glagola, kao što je već rečeno, ima unutrašnje kategorije, tj. svojstvo vida i (ne)prijelaznosti.[65]

Infinitiv može vršiti različite službe u rečenici. Dolazi u onim službama koje obično vrši imenica u nominativu.[66]

Uz to, infinitiv može vršiti i službu subjekta (*Trčati je zdravo.*), služiti za tvorbu složenih glagolskih oblika, npr. futura prvog (*Uskoro će svanuti.*), služiti kao dopuna modalnim glagolima (*Treba pričekati.*), može stajati uz fazne glagole (*Počelo se razvedravati.*) te uz glagole mišljenja,

[60] Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knj, 2005: 197.
[61] Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika. *Hrvatska gramatika.* Zagreb: Školska knjiga, 2005.
[62] Ibid.: 235.
[63] Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika Hrvatskoga Jezika: Za Gimnazije i Visoka Učilišta*. Zagreb: Školska knj, 2005.
[64]Ibid.: 58.
[65] Ibid.:197
[66] Težak, Stjepko i Stjepan Babić. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. 14. izd. Zagreb: Školska knjiga, 2000: 310.

govorenja, namjere, volje (*Ne vole se svađati. Namjeravam kupiti stan.*). Infinitiv je i dopuna uz imenske riječi i konstrukcije (*Strah me je ući. Dužni ste reći što znate. Naše je pitati.*).[67]

S veznikom *da,* dativom i 3. licem jednine prezenta ili perfekta pomoćnog glagola *biti* infinitiv kao subjekt služi za izricanje želje: *Da nam je kako osloboditi naša sela od ove vode!*[68]

Prema Barić et al.[69] infinitivi u hrvatskom kao predikatne riječi javljaju se u značenju
nužde: *Na Plasi uvijek isto: rasprtiti što prije magarca i gurnuti ga u starinu, pa se latiti motike.*
mogućnosti (stilski obilježeno): *Na dnu mora vidjeti je svako zrnce pijeska.*
predodžbe: *Spustiti se na onu crnicu, crljenicu, na onaj sag od iglica*.

5.2. Normativni opis infinitiva u slovenskom

U hrvatskoj lingvističkoj literaturi hibridnost infinitiva, kao što je već istaknuto, ističu Silić i Pranjković,[70] a u slovenskoj isto navode Bajec et al.[71]

Prema Bajec et al.[72] infinitiv je neodređeni oblik koji je u slovenskom zbog toga i dobio naziv *nedoločnik* (slv.[73] *nedoločen* [hrv.[74] neodređen]). To je, stoji dalje, nepromjenjivi glagolski oblik koji ima obilježja glagola i imenice.[75]

Toporišič[76] navodi službe infinitiva kao takozvanog samostalnog infinitiva:

1. umjesto imenice (slv. *Jesti in piti je bilo dovolj*. = *Jedi in pijače je bilo dovolj*.) [hrv. *Bilo je dovoljno (za) jesti i (za) piti*. = *Bilo je dovoljno jela i pića*.]

[67] Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knj, 2005: 197.
[68] Težak, Stjepko i Stjepan Babić. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. 14. izd. Zagreb: Školska knjiga, 2000: 311.
[69] Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika. *Hrvatska gramatika.* Zagreb: Školska knjiga, 2005: 578–579.
[70] Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knj, 2005.
[71] Bajec, Anton, Rudolf Kolarič i Mirko Rupel. *Slovenska slovnica*. Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1964.
[72] Ibid.
[73] ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/slv (pristupljeno 30. 5. 2021.)
[74] ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/hrv (pristupljeno 30. 5. 2021.)
[75] Bajec, Anton, Rudolf Kolarič i Mirko Rupel. *Slovenska slovnica*. Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1964: 257.
[76] Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004.

2. umjesto imperativa (slv. *Ne klepetati. = Ne klepetajte.*) [hrv. *Ne brbljati. = Ne brbljajte*].[77]

Za razliku od hrvatskog, u kojem je upotreba infinitiva umjesto imperativa mnogo češća nego u slovenskom, Toporišič[78] navodi da se takva upotreba u slovenskom izbjegava jer se želi postići neposrednost u iskazu.

Sljedeće službe infinitiva koje spominje su:

3. upotreba infinitiva za izražavanje glagolskog sadržaja bez izražavanja lica, vremena i načina (slv. *Gledati, gledati morje, poslušati njegovo valovanje!* umjesto *Ko bi mogel gledati...*) [hrv. *Gledati, gledati more, poslušati njegove valove!* umjesto *Kad bih mogao gledati…*]

4. umjesto ličnog oblika zavisne rečenice, vremenske ili namjerne (slv. *To videti, drugi so vsi ostrmeli, od čudeža godcem roke so zastale. = Ko so to videli, drugi so vsi ostrmeli…*) [hrv. *To vidjeti, svi drugi su se ukipili, muzičarima su ruke zastale od čuda. = Kad su to vidjeli / ugledavši to, svi drugi su se ukipili…*]

5. ponekad umjesto glagolskog oblika na -t (slov. *namenilnik*) svršenih glagola (slv. *Šla je požeti še ostalo pšenico. = Šla je požet še ostalo pšenico.*) [hrv. *Išla je požeti preostalu pšenicu.*]

6. u upitnim rečenicama (slv. *Kako: iti ali ne iti na proslavo?*) [hrv. *Kako: ići ili ne ići na proslavu?*]

7. u poricanju (slv. *Jaz pa koga sramotiti? – Ti pa peti!*) [hrv. *Koga to ja sramotim? – Pjevaš!*]

8. za izražavanje potrebe (slv. *Če že delati, potem pošteno.*) [hrv. *Ako već trebaš raditi, radi pošteno.*]

9. za izražavanje osjećaja (slv. *Lepo mirno sem ga vprašal, on pa pokonci in vpiti, da se je slišalo v deveto vas.*) [hrv. *Lijepo mirno sam ga pitao, a on je ustao i povikao, da se čulo u devetom selu.*]

[77] Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004: 399–400.
[78] Ibid.: 400.

Osim samostalno, Toporišič[79] navodi da se infinitiv koristi i vezano, to jest u tipičnim značenjskim skupinama glagola i izraza:

1. a) u načinskim izrazima namjere:

slv. *Na Filipine nameravam iti za štiri tedne*. (slWaC)[80]

hrv. *Na Filipine namjeravam ići za četiri tjedna*.

b) u izrazima htijenja:

slv. *Voljan sem narediti karkoli*. (slWaC)

hrv. *Voljan sam učiniti bilo što*.

c) u izrazima nužnosti ili potrebe:

slv. *Nujno je odpraviti medijsko blokado.* (slWaC)

hrv. *Nužno je ukloniti medijsku blokadu*.

d) u izrazima mogućnosti:

slv. *Ne morem dojeti, a tudi pozabiti ne*. (slWaC)

hrv. *Ne mogu shvatiti, a ni zaboraviti*.

e) u izrazima zapovijedi:

slv. *Zapovedano je spremeniti svet*. (slWaC)

hrv. *Zapovjeđeno je promijeniti svijet*.

f) u izrazima dopusnosti:

slv. *Dovoljeno je bilo spreminjati, dodajati in odvzemati*. (slWaC)

hrv. *Bilo je dopušteno mijenjati, dodavati i oduzimati*.

2. u izrazima duševnog stanja:

slv. *Bojim se govoriti o tome, saj me bodo imeli za nenormalnega*. (slWaC)

hrv. *Bojim se govoriti o tome zato što će me smatrati nenormalnim*.

[79] Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004: 401–402.

[80] slWaC, the Slovene web corpus (pristupljeno 30. 5. 2021.)

3. u izrazima procjenjivanja, ocjenjivanja:

slv. *Splača se analizirati svoje napake*. (slWaC)

hrv. *Isplati se analizirati svoje pogreške*.

4. uz fazne glagole:

slv. *Začela je igrati enega onih strastnih Chopinovih valčkov*. (slWaC)

hrv. *Počela je svirati jedan od onih strastvenih Chopinovih valcera*.

5. u izrazima zapažanja:

slv. *Kljub temu policija sumi moškega, ki ga je priča videla bežati iz nakupovalnega centra v Dresdnu tik pred eksplozijo*. (slWaC)

hrv. *Unatoč tome policija sumnjiči muškarca kojeg je svjedokinja vidjela kako bježi iz trgovačkog centra u Dresdenu netom prije eksplozije*.

6. iza pomoćnog glagola *biti* i vršitelja radnje ili nositelja stanja, većinom u dativu, infinitivom se izražava:

a) dužnost:

slv. *Iti mi je domov*.[81]

hrv. *Moram ići kući*.

b) mogućnost:

slv. *V prostoru je bilo slišati petje rajskih ptic*. (slWaC)

hrv. *U prostoru se mogao čuti pjev rajskih ptica*.

c) dvoumljenje:

slv. *Kaj nam je narediti*? (slWaC)

hrv. *Što nam je činiti*?

U usporedbi s hrvatskom jezikoslovnom tradicijom, primjećujemo da je slovenski jezikoslovac detaljnije opisao službe koje infinitiv može vršiti u rečenici. Te službe uvelike se podudaraju u obama jezicima. Ono što se u hrvatskom jeziku smatra negramatičnim ili razgovornim, a u slovenskom je prihvatljivo, jest upotreba akuzativa s infinitivom (*Vidjela ga je bježati*. = *Vidjela ga je da/kako bježi*.), izražavanje mogućnosti infinitivom i glagolom *biti* (*Bilo je čuti*. = *Moglo se čuti*.) te izražavanje dužnosti infinitivom (*Ići mi je kući*. = *Moram ići kući*).

[81] Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004: 402.

6. O GLAGOLSKIM IMENICAMA

Glagolskim imenicama nazivamo imenice koje se tvore od glagola i koje opredmećuju kakvu radnju ili proces. Najučestaliji je termin *glagolske imenice* (Trezner 1970; Težak i Babić 2000; Silić i Pranjković 2005; Auburger 2015), a u literaturi se može naći i termin *radne imenice* (Barić et al. 2005) te *odglagolne imenice* (Belaj i Tanacković-Faletar 2014). U ovom radu služimo se terminom *glagolske imenice*.

Glagolske imenice, kao i infinitiv, dijele obilježja glagola i imenica. Prema Pranjković,[82] glagolske su imenice glagolske po tome što sadrže unutrašnje gramatičke kategorije glagola (vid i (ne)prijelaznost), o kojima je već bilo riječi, i "po tome što se njima imenuje glagolska radnja, bez obzira na to što se ta radnja konceptualizira kao predmet".[83] Imenice su po tome što imaju vanjska (morfološka) gramatička svojstva imenica (rod, broj i padež) te po spomenutom označavanju opredmećene radnje.[84]

Glagolske imenice na *-nje* tvore se od glagola, od trpnog pridjeva i nastavka *-je*. Jedne se tvore od nesvršenih, a druge od svršenih glagola: pisati → pisan-je – pisanje; ustoličiti → ustoličen-je – ustoličenje.[85]

Glagolske imenice na *-nje* mogu biti konkretne ili apstraktne. Pri razvrstavanju glagolskih imenica na apstraktne i konkretne valja imati na umu podjelu svršenih glagola na: a) glagole s izvršenim početkom radnje, b) glagole s izvršenim svršetkom radnje i c) trenutne glagole. S obzirom na podjelu svršenih glagola, apstraktne se glagolske imenice najčešće tvore od glagola s izvršenim početkom radnje (*uzbuđenje*, *obećanje*, *ozdravljenje*), dok se od glagola s izvršenim svršetkom radnje tvore konkretne glagolske imenice (*uzvišenje*, *naoružanje*, *utvrđenje*).[86]

Auburger[87] razlikuje prave glagolske imenice od njihovih leksikaliziranih istoobličnica. Tako je npr. glagolska imenica *zanímānje* u značenju *pokazivati kakav interes*; *baviti se* od

[82] Pranjković, Ivo. "Hibridni oblici i vrste riječi." *Sarajevski filološki susreti: zbornik radova 1*, (2012). http://bfd.ba/wp-content/uploads/2021/02/ZbornikSFS1_knj.1_Jezik.pdf
[83] Ibid.: 193.
[84] Ibid.:194.
[85] Trezner, Tomislav. "Glagolske imenice na -nje." *Jezik* 18, br. 2 (1970): 50. https://hrcak.srce.hr/78482
[86] Ibid.: 54. https://hrcak.srce.hr/78482
[87] Auburger, Leopold. "Pregledna morfologija pravih glagolskih imenica hrvatskoga književnog jezika." *Jezik* 62, br. 2–3 (2015): 59–75. https://hrcak.srce.hr/153145

nesvršenog glagola *zanímati se* prava glagolska imenica, a u značenju *trajan, redovit posao*; *profesija* samostalna leksikalizirana imenička istoobličnica i time homonimna s pravom glagolskom imenicom.[88] Prave glagolske imenice, kao neodređeni glagolski oblici, odražavaju kategorije vida, broja i gramatičkog roda. Kategorija im je vida zajednička s oblicima infinitiva i participa prošlih, a kategorije broja i gramatičkog roda s oblicima participa prošlih. Kategorije broja i roda izražavaju se nastavcima, ali samo po jedna supkategorija – srednji rod i jednina.[89]

Kognitivna teorija glagolske imenice svrstava među hibridne nominalne predikacije u kategoriji imenica kojima proces služi kao konceptualna baza za skupno promatranje.[90]

Belaj i Tanacković Faletar[91] *odglagolne imenice* dijele u dvije podskupine. Prvoj pripadaju agentivne i trpne odglagolne imenice, dok su u drugoj podskupini epizodične i trajne odglagolne imenice. Agentivne odglagolne imenice profiliraju subjekt (trajektor) glagola. Primjeri takvih imenica su imenice *trkač*, *skakač*, *skijaš*, *kovač* i sl. Trpne odglagolne imenice profiliraju objekt (orijentir) glagola. Za njih autori navode imenice tipa *zaposlenik*, *kažnjenik*, *osuđenik*. Epizodične odglagolne imenice ograničenog su trajanja u vremenu, na primjer *udarac*, *opomena*, *obmana*, *vika* i sl. Za trajne odglagolne imenice autori navode da su to odglagolne imenice koje zbog svoje protežnosti u vremenu označuju trajne situacije. Primjeri trajnih odglagolnih imenica koje navode su *udaranje*, *opominjanje*, *obmanjivanje*, *vikanje* i sl.

[88] Auburger, Leopold. "Pregledna morfologija pravih glagolskih imenica hrvatskoga književnog jezika." *Jezik* 62, br. 2–3 (2015): 60. https://hrcak.srce.hr/153145

[89] Ibid.: 61–62.

[90] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 97.

[91] Ibid.: 98–99.

7. GLAGOLSKE IMENICE U HRVATSKIM, SLOVENSKIM I MAKEDONSKIM GRAMATIKAMA

7.1. Normativni opis glagolskih imenica u hrvatskom

Prema Težak i Babić[92] glagolske imenice "označuju poimeničenu radnju (stanje, zbivanje)".[93] Autori navode da se te imenice obično ne upotrebljavaju u množini iako njihovi oblici za množinu u hrvatskom postoje.[94] Sklanjaju se A-sklonidbom "po obrascu imenica srednjega roda neproširene osnove".[95] Kada je riječ o tvorbi imenica, autori ih svrstavaju u posebnu podskupinu leksikološke skupine "mislenih imenica".[96]

Prema Barić et al.[97] glagolske su imenice, koje se u toj gramatici nazivaju *radnima*, one imenice kojima se izriče vršenje glagolske radnje, i to u širem smislu, uključujući i stanje i zbivanje. Tvore se od svršenih i nesvršenih glagola sufiksima *-nje*, *-enje*, *-će*, odnosno *-Ø*, *-ba*, *-idba*, *-ancija*, *-anija*, *-ava*, *-aj*, *-ak*, *-ež*, *-nja*, *-njava*. Plodni su sufiksi *-nje*, *-enje*, *-će*, odnosno *-Ø*, *-ba*, dok su ostali rjeđi. Na infinitivnu osnovu dolaze sufiksi *-nje* i *-će*, a ostali na prezentsku osnovu. U *radne* su imenice uvrštene i imenice kao što su *iskaz* i *propis* jer se iz opisa njihova značenja vidi da su motivirane glagolom, tj. da označavaju glagolsku radnju: *iskaz* – ono što se iskaže, *propis* – ono što se propiše. *Radne* imenice od svršenih glagola izriču rezultat radnje, stoga se nazivaju i rezultativnima. Rezultat radnje može biti konkretan (*ulegnuće*, *razdjeljak*) ili apstraktan (*ganuće*, *užitak*).[98]

Barić et al.[99] navode kako je poimeničenje ili nominalizacija "preoblika kojom se jedna ishodišna rečenica zavisnim sklapanjem uvrštava u drugu tako da se njezin glagolski predikat preoblikuje u imenicu". Stoga glagolske imenice imaju značajnu ulogu u procesu poimeničenja:

[92] Težak, Stjepko i Stjepan Babić. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. 14. izd. Zagreb: Školska knjiga, 2000.
[93] Ibid.: 196.
[94] Ibid.: 99.
[95] Ibid.: 105–106.
[96] Ibid.: 194–197.
[97] Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika. *Hrvatska gramatika.* Zagreb: Školska knjiga, 2005.
[98] Ibid.: 322.
[99] Ibid.: 577.

a) *Vidjelo se to. Zora je svitala. → Vidjelo se svitanje zore.*

b) *To ga je iznenadilo. Dobio je na nagradnoj igri. → Iznenadio ga je dobitak na nagradnoj igri.*

Prema Silić i Pranjković[100] glagolska imenica može biti dio raščlanjenog predikata. To je vrsta proširenog predikata koja nastaje tako da se kakav samoznačni glagol raščlani na perifrazni glagol i imenicu, obično glagolsku, koja je često i izvedena od samoznačnog glagola (*obaviti sjetvu – posijati, izraziti sumnju – posumnjati, izdati naređenje – narediti, učiniti pogrešku – pogriješiti*).[101]

Glagolske imenice, kao što se ističe u Silić i Pranjković[102] imaju specifično mjesto u eksplicitnom izražavanju tipičnom za neke funkcionalne stilove. Tako autori ističu da se eksplicitan (potpuno iskazan) način izražavanja vidi i u uporabi izraza *s namjerom, s ciljem, sa svrhom* uz glagolsku imenicu (umjesto prijedloga *radi* i namjerne surečenice): *to se čini s ciljem poboljšanja uvjeta života* umjesto *to se čini radi poboljšanja, da bi se poboljšali, kako bi se poboljšali*.[103]

7.2. Normativni opis glagolskih imenica u slovenskom

Prema Bajec et al.[104] glagolske imenice, isto kao i glagolski oblici, imenuju radnju.

Bajec et al.[105] navode tri vrste glagolskih imenica u slovenskom. Prva vrsta su tzv. prave glagolske imenice koje se tvore dodavanjem nastavka *-je* na osnovu glagolskog pridjeva trpnog na *-n* i *-t* (slv. čakan + *-je* = čakanje). Obično se tvore od nesvršenih glagola: slv. *oranje*, *branje*, *čakanje* [hrv. *oranje*, *čitanje*, *čekanje*].[106]

Druga se vrsta glagolskih imenica u slovenskom tvori od glagolske osnove i nastavaka *-tev*, *-nja*, *-ja*, *-ba*, *-lo*, *-ež, -Ø*: slv. *žetev*, *hoja*, *vožnja* [hrv. *žetva*, *hod*, *vožnja*]. Te se imenice tvore

[100] Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
[101] Ibid.: 292–293.
[102] Ibid.: 379.
[103] Ibid.: 379.
[104] Bajec, Anton, Rudolf Kolarič i Mirko Rupel. *Slovenska slovnica*. Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1964: 264.
[105] Ibid.: 264–266.
[106] Ibid.: 264.

od nesvršenih glagola, a mogu se zamijeniti glagolskim oblicima: slv. *Jutri začnemo z žetvijo*. = *Jutri začnemo žeti*. [hrv. *Sutra počinjemo sa žetvom. = Sutra počinjemo žeti.*]. Takve se imenice ne percipiraju kao glagolski oblici, već kao samostalne imenice.[107]

Treća vrsta glagolskih imenica u slovenskom tvori se od svršenih glagola nastavcima *-ek*, *-tev*, *-lo*, *-ba*, *-je*: slv. *povratek*, *naročilo*, *presenečenje* [hrv. *povratak*, *narudžba*, *iznenađenje*]. Imenice od svršenih glagola obično označavaju stanje ili učinak dovršene radnje.[108]

Toporišič[109] za glagolske imenice kaže da u koječemu podsjećaju na infinitive: slv. *Preglasno govorjenje ni dobro = Preglasno govoriti ni dobro*. [hrv. *Preglasan govor nije dobar. = Nije dobro preglasno govoriti*.]. Nadalje, smatra kako su glagolske imenice u usporedbi s infinitivom u prednosti zato što se dekliniraju pa time mogu vršiti više službi u rečenici.[110]

7.3. Normativni opis glagolskih imenica u makedonskom

Prema Koneskom,[111] glagolske imenice u makedonskom jeziku uglavnom se tvore od nesvršenih glagola i nastavka *-ње*: mkd.[112] *викање*, *бегање* [hrv. *vikanje*, *bježanje*]. Postoje i odglagolne imenice na *-ние* koje se tvore od svršenih glagola: mkd. *решение*, *издание* [hrv. *rješenje*, *izdanje*].

Nadalje, Koneski[113] primjećuje kako se u narodnom makedonskom jeziku glagolske imenice koriste za označavanje predmeta, pri čemu procesualnost pada u drugi plan: mkd. *Јадење да им дадеме* [hrv. *Da im damo jesti*. / *Da im damo jelo*.]. Primjećujemo kako se glagolska imenica na *-nje* iz konstrukcije na makedonskom jeziku prilikom prijevoda na hrvatski jezik zamjenjuje infinitivom.

Glagolsko obilježje glagolske imenice u makedonskom jeziku dolazi do izražaja u konstrukcijama u kojima glagolska imenica zamjenjuje ličnu glagolsku formu. Ta zamjena najbolje se vidi u vremenskim rečenicama, i to uz atribut *едно* u narodnom govoru: mkd. *Едно*

[107] Bajec, Anton, Rudolf Kolarič i Mirko Rupel. *Slovenska slovnica*. Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1964: 265.
[108] Ibid.: 265–266.
[109] Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004: 403.
[110] Ibid.: 403.
[111] Конески, Блаже. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Култура, Скопје: 1967: 449.
[112] ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/mkd (pristupljeno 30. 5. 2021.)
[113] Конески, Блаже. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Култура, Скопје: 1967: 450.

влегување во двор мажот со товарот… U makedonskom književnom jeziku ta rečenica glasi *Штом влезе во двор мажот со товарот*… [hrv. *Čim je muž s prtljagom ušao u dvorište...*].[114]

U makedonskom je jeziku česta upotreba glagolske imenice u prijedložnim izrazima. S obzirom na to da se glagolske imenice javljaju uz gotovo sve prijedloge u makedonskom jeziku, ovdje ćemo navesti samo najčešće primjere. Na primjer, glagolske imenice uz prijedloge *co* [hrv. *s*, *sa*] i *no* [hrv. *poslije*, *nakon*] imaju vremensko značenje: mkd. *Со отворањето на вратата, вревата нарасна* [hrv. *Otvaranjem vrata* / *Kad su se vrata otvorila, narasla je vreva*.].[115] Kao što je vidljivo iz primjera, prijedložni izraz s glagolskom imenicom u vremenskom značenju u makedonskom jeziku na hrvatski jezik prevodimo ili glagolskom imenicom u instrumentalu bez prijedloga ili zavisnom vremenskom surečenicom.

[114] Конески, Блаже. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Култура, Скопје: 1967: 453.
[115] Ibid.: 454.

8. PREDISTRAŽIVANJE: UPITNIK O PRIHVATLJIVOSTI REČENICA U HRVATSKOM

8.1. Građa upitnika, cilj i metoda istraživanja

U ovom dijelu opisat ćemo psiholingvističko predistraživanje koje smo osmislili u svrhu selekcije vrsta rečenica koje bismo zatim uklopili u glavno istraživanje. Ispitali smo prihvatljivost poretka riječi u rečenicama s infintivima i glagolskim imenicama u hrvatskom. Zaključili smo da bi rezultati za hrvatski trebali poslužiti i za kasnije istraživanje slovenskih infinitiva i glagolskih imenica. Primjere infinitiva i glagolskih imenica preuzeli smo iz istraživanja u sklopu projekta MEGA HR,[116] a zatim smo rečenice oblikovali prema internetskom korpusu hrvatskog jezika *hrWaC*.[117] Spomenuti korpus ne iziskuje mnogo intervencija kada je riječ o stilu i sadržaju građe, stoga je izuzetno koristan pri istraživanju prihvatljivosti pojedinih rečenica.

Predistraživanje se provelo s 14 ispitanika putem online obrasca. Svi ispitanici bili su izvorni govornici hrvatskog jezika. Ispitanicima smo ponudili rečenice u kojima su infinitivi i glagolske imenice uz priložnu oznaku u službi subjekta jer su upravo u toj službi infinitivi najbliži glagolskim imenicama.[118] Upitnik je sadržavao 80 rečenica, od kojih 40 neutralnih rečenica – popunjavača (eng. *fillers*) te 40 ispitivanih rečenica. Ispitivane rečenice sastoje se od rečenica u kojima je isti sadržaj izrečen na 4 različita načina. Nezavisne varijable u ispitivanju bile su oblik (infinitiv ili glagolska imenica) i red riječi (prilog ispred ili iza infinitiva/glagolske imenice). Slijedi primjer jednog niza od 4 rečenica:

a) *Zdravo je* ***trčati*** *po šljunku.* [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak]

b) Trčati *po šljunku je zdravo.* [**infinitiv u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]

c) *Zdravo je* ***trčanje*** *po šljunku.* [imenski predikat + **gl. im. u službi subjekta** + dodatak]

d) Trčanje *po šljunku je zdravo.* [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]

[116] Riječ je o projektu HRZZ "Modeliranje mentalne gramatike hrvatskoga: ograničenja informacijske strukture". Više o projektu na internetskoj poveznici: http// megahr.ffzg.unizg.hr.

[117] hrWaC, the Croatian web corpus (pristupljeno 27. 12. 2020.)

[118] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 109–110.

Na ljestvici 1 – 5 ocjena 1 označuje vrlo nisku prihvatljivost, a ocjena 5 vrlo visoku.

Cilj upitnika bio je potvrditi pretpostavke da red riječi utječe na prihvatljivost rečenica. Polazna hipoteza bila je da će rečenice tipa a i d, dakle rečenica u kojoj imenski predikat izražen prilogom i kopulom prethodi subjektu izraženom infinitivom i rečenica u kojoj subjekt izražen glagolskom imenicom prethodi imenskom predikatu izraženom prilogom i kopulom, biti ocijenjene kao visokoprihvatljive, dok će druge dvije rečenice biti ocijenjene nižim ocjenama prihvatljivosti. Nakon toga je planiran nastavak istraživanja konkretnosti infinitiva u hrvatskom i slovenskom te konkretnosti glagolskih imenica u hrvatskom, makedonskom i slovenskom.

Ovdje prilažemo uputu za ispitanike:

UPITNIK O PRIHVATLJIVOSTI REČENICA

UPUTE ZA ISPITIVANJE

Molimo Vas da u svrhu diplomskog rada pod naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" ispunite upitnik sa zadacima procjene prirodnosti i prihvatljivosti pojedinih rečenica u hrvatskom standardnom jeziku.

Upitnik sadrži 80 rečenica. Vaš je zadatak ocijeniti u kojoj mjeri su vam prirodne ponuđene rečenice, odnosno, smatrate li da biste ih izgovorili. Odaberite samo jedan 1 odgovor i ne razmišljajte o značenju. Služite se ljestvicom 1 – 5.

vrlo apstraktno	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	vrlo konkretno

Oslonite na prvi dojam. Nema točnih i netočnih odgovora, važna nam je vaša osobna procjena. Podaci koji će se dobiti ovim istraživanjem bit će korišteni isključivo za ovo istraživanje te će biti dostupni samo istraživačicama. Testiranje je anonimno i traje 10 minuta.

UPIŠITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko imate godina? _____

Kojim se jezicima služite? _____

ZAPOČNITE S UPITNIKOM.

8.2. Rezultati predistraživanja

Predistraživanje je ispunilo očekivanja te su rečenice tipa a) i d) ocijenjene kao visoko prihvatljive, dok su rečenice tipa b) i c) ocijenjene kao nisko prihvatljive izvornim govornicima hrvatskog jezika. Prosječna vrijednost a) rečenica iznosi 4,2857. Prosječna vrijednost b) rečenica iznosi 3,5857. Prosječna vrijednost c) rečenica iznosi 3,2857. Prosječna vrijednost d) rečenica iznosi 4,1786.

VRSTA REČENICE	**prosječna vrijednost**
1. a) [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak]	4,2857
b) [**infinitiv u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	3,5857
razlika	0,7
2. c) [imenski predikat + **gl. im. u službi subjekta** + dodatak]	3,2857
d) [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	4,1786
razlika	0,8929
3. a) [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak]	4,2857
c) [imenski predikat + **gl. im. u službi subjekta** + dodatak]	3,2857
razlika	1
4. a) [imenski predikat + i**nfinitiv u službi subjekta** + dodatak]	4,2857
d) [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	4,1786
razlika	0,1071
5. b) [**infinitiv u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	3,5857

c) [imenski predikat + **gl. im. u službi subjekta** + dodatak]	3,2857
razlika	0,3
6. b) [**infinitiv u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	3,5857
d) [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat]	4,1786
razlika	0,5929

U tablici su prikazane međusobne razlike svake vrste rečenica:

1. a) : b)
2. c) : d)
3. a) : c)
4. a) : d)
5. b) : c)
6. b) : d).

Rečenica tipa a) prihvatljivije su od rečenica tipa b) za 0,7. To je statistički relevantna razlika.

Između rečenica tipa c) i d) postoji statistički relevantna razlika. Rečenice tipa d) prihvatljivije su od rečenica tipa c) za 0,8929.

Između rečenica tipa a) i c) postoji statistički relevantna razlika, odnosno rečenice tipa a) prihvatljivije su za 1. To je statistički najrelevantnija razlika u rezultatima upitnika.

Između rečenica a) i d) nema statistički relevantne razlike, odnosno obje skupine rečenica ocijenjene su kao visoko prihvatljve.

Između rečenica b) i c) nema relevantne razlike, odnosno rečenice tipa b) prihvatljivije su za 0,3.

Između rečenica b) i d) postoji razlika od 0,5929 u korist rečenicama tipa d).

Ukupni prosjek a) i d) rečenica iznosi 4,2322. Ukupni prosjek rečenica b) i c) iznosi 3,4357. Rečenice tipa a) i d) prihvatljivije su od rečenica b) i c) za 0,7965.

Zaključno, od ponuđenih struktura rečenica izvornim govornicima hrvatskog jezika najprihvatljivije su rečenice struktura:

a) [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak]
d) [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat].

Rečenice spomenutih dviju struktura (a i d) stoga ulaze u izbor za 3 glavna istraživanja o kojima će biti riječi u sljedećim trima poglavljima.

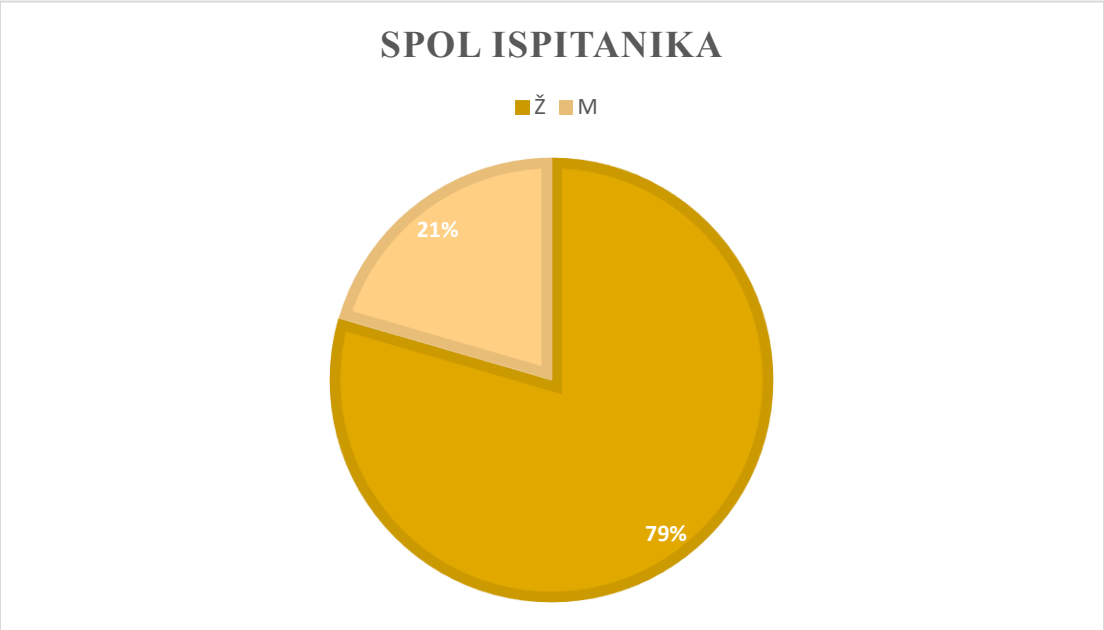
9. KONKRETNOST INFINITIVA I GLAGOLSKIH IMENICA U HRVATSKOM

U ovom poglavlju bit će riječi o psiholingvističkom istraživanju u kojem se ispituje konkretnost infinitiva i glagolskih imenica u hrvatskom. Na isti način provedena su istraživanja za slovenski i makedonski – o tome više u sljedećim dvama poglavljima. Istraživanje je provedeno na mreži putem obrasca.

9.1. Ispitanici

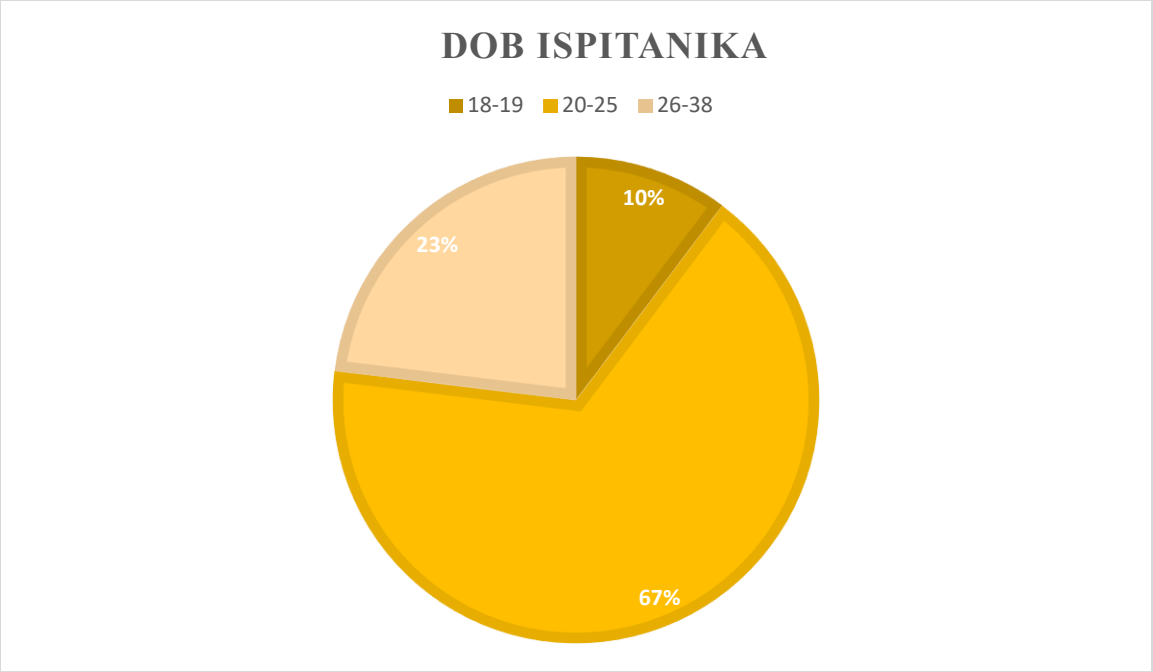
Obrazac je ispunilo **39** ispitanika kojima je hrvatski materinski jezik. Ispitanici su većinom studenti preddiplomskog studija južnoslavistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Raspon godina je **18 – 38**. Prosjek dobi iznosi **23** godine. Najviše je ispitanika u dobi između **20** i **25** godina (**67%**). Upitnik je ispunila **31** osoba ženskog spola (**79,5%**) te **8** osoba muškog spola (**20,5%**). Ispitanici su bili zamoljeni da navedu strane jezike kojima se služe zbog mogućeg utjecaja struktura i načina iskazivanja infinitiva i glagolskih imenica u drugim jezicima na percepciju infinitiva i glagolskih imenica u hrvatskom.[119]

Tablica 1

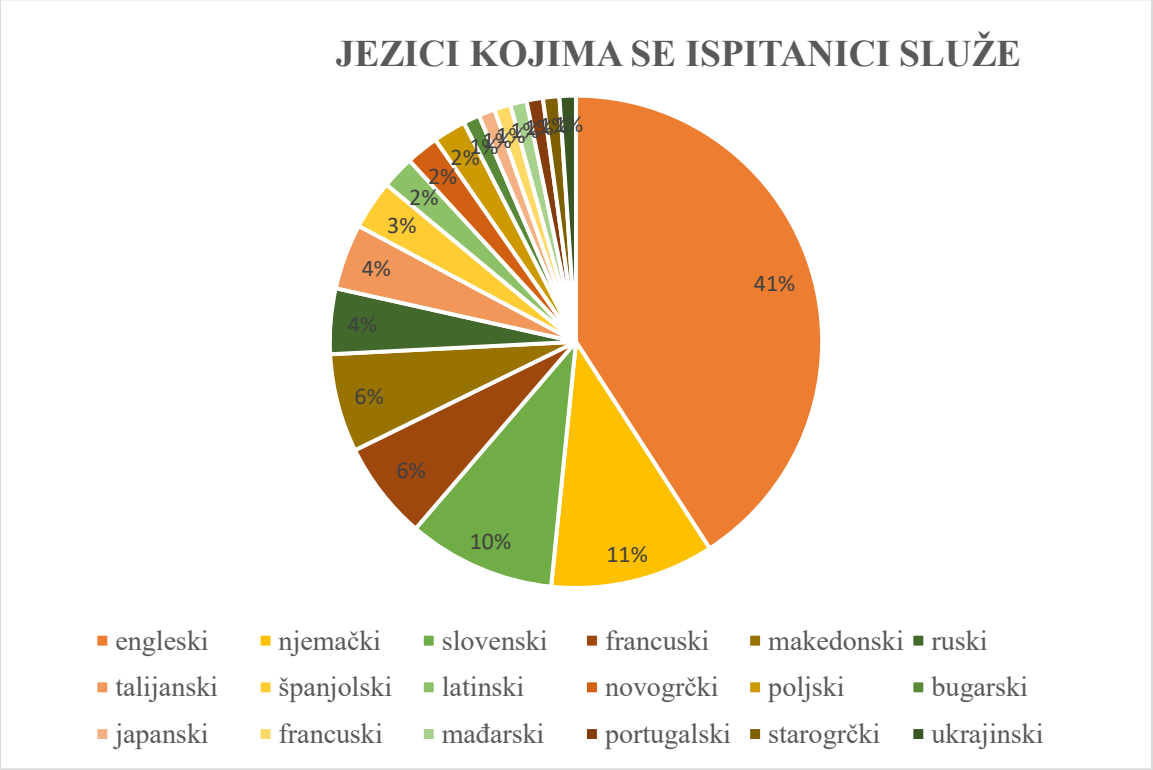

[119] Luketina, Marija. "Modalnost u slovenskom i hrvatskom jeziku." Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2018. https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:658267

Tablica 2

Tablica 3

9.2. Građa upitnika i metoda istraživanja

Upitnik za procjenu predočivosti glagolskih imenica i infinitiva u hrvatskom sastojao se od sveukupno **30** rečenica: **10** rečenica s infinitivom [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak], **10** rečenica s glagolskom imenicom [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] i **10** rečenica popunjavača (eng. *fillers*). Sve su rečenice bile preuzete iz predistraživanja.

Svim ispitanicima bile su ponuđene iste rečenice. Njihov je zadatak bio ocijeniti konkretnost, odnosno predočivost rečenica ljestvicom 1 – 5. Ocjena 1 označuje nisku konkretnost, a ocjena 5 visoku. Ispitivanje je provedeno putem online obrasca.

Ovdje prilažemo uputu za ispitanike:

UPITNIK O KONKRETNOSTI I APSTRAKTNOSTI REČENICA

UPUTE ZA ISPITIVANJE

Molimo Vas da u svrhu diplomskog rada pod naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" ispunite upitnik o konkretnosti i apstraktnosti ponuđenih rečenica u hrvatskom standardnom jeziku.

Konkretnije riječi lakše izravno doživljavamo vlastitim osjetilima i djelovanjima, dok apstraktnije ne možemo izravno doživjeti (Tušek i Peti-Stantić 2017).

Upitnik sadrži 30 rečenica. VAŠ JE ZADATAK OCIJENITI U KOJOJ SU VAM MJERI REČENICE KONKRETNE, ODNOSNO APSTRAKTNE.

Služite se ljestvicom 1 – 5. Rečenice koje smatrate konkretnijima ocijenite višom ocjenom, a one koje smatrate apstraktnijima ocijenite nižom ocjenom. Odaberite samo 1 odgovor.

vrlo apstraktno	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	vrlo konkretno

Oslonite se na prvi dojam. Nema točnih i netočnih odgovora. Rezultati testiranja bit će dostupni samo istraživačicama. Testiranje je anonimno i traje 10 minuta.

UPIŠITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko imate godina? _____

Kojim se jezicima služite? _____

ZAPOČNITE S UPITNIKOM.

9.3. Cilj istraživanja

Ovim istraživanjem pokušali smo dati odgovore na nekolicinu pitanja.

1. U kojoj su mjeri ispitanicima predočive odnosno konkretne glagolske imenice i infinitivi kao hibridne gramatičke kategorije koje prema kognitivnoj teoriji dijele glagolska i imenička obilježja?

2. Postoji li razlika u predočivosti glagolskih imenica i infinitiva? Jesu li ispitanici svjesni toga da su u ponuđenim rečenicama imenice koje su apstraktne te koje ne označuju konkretne stvari kao fizičke predmete? Utječe li ta spoznaja na ocjenu konkretnosti 1 – 5?

3. Je li infinitiv najbliži glagolskim imenicama onda kada dolazi u službi subjekta (*Raditi je korisno. / Rad je koristan. Planinariti je zdravo. / Planinarenje je zdravo*), kao što navode Belaj i Tanacković-Faletar (2014: 109-110)?

9.4. Rezultati i interpretacija

Rezultati istraživanja pokazuju da su infinitivi i glagolske imenice govornicima hrvatskog visoko predočivi.

Rečenice s infinitivom čija je struktura [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak] [Zdravo je + **trčati** + po šljunku.] imaju prosječnu vrijednost **3,6194**, dok im je srednja

vrijednost **3,5**. Od 10 rečenica s infinitivom, najvišu prosječnu ocjenu, čak **4,2564**, imaju rečenice *Mukotrpno je sijati pšenicu*. te *Zabranjeno je upotrebljavati oružje*. Najniži prosjek zabilježen je kod rečenica *Teško je prosuđivati navode*., **2,5385***, Poželjno je pobuđivati kritičnost.*, **2,7949**.

Rečenice s glagolskom imenicom čija je struktura [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] [**Trčanje** + po šljunku + je zdravo.] imaju prosječnu vrijednost **3,5695** te srednju vrijednost **4**. Od 10 rečenica s glagolskom imenicom, najvišu prosječnu ocjenu, **4,3333**, imaju rečenice *Upotreba oružja je zabranjena.* te rečenica *Sijanje pšenice je mukotrpno*., **4,2051**. Najniži prosjek, **2,641**, ima rečenica *Prosuđivanje navoda je teško*.

U tablicama to možemo prikazati na sljedeći način:

Tablica 4

	INFINITIVI	**GLAGOLSKE IMENICE**
PROSJEČNA VRIJEDNOST	3,6194	3,5695
SREDNJA VRIJEDNOST	3.5	4
MINIMALNA VRIJEDNOST	1	1
MAKSIMALNA VRIJEDNOST	5	5

Tablica 5

REČENICE S INFINITIVOM	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**	**REČENICE S GLAGOLSKOM IMENICOM**	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**
Mukotrpno je sijati pšenicu.	4,2564	5	Sijanje pšenice je mukotrpno.	4,2051	5
Zabranjeno je upotrebljavati oružje.	4,2564	5	Upotreba oružja je zabranjena.	4,3333	5
REČENICE S INFINITIVOM	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**	**REČENICE S GLAGOLSKOM IMENICOM**	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**

Teško je prosuđivati navode.	2,5385	3	Prosuđivanje navoda je teško.	2,641	4
Poželjno je pobuđivati kritičnost.	2,7949	3	Pobuđivanje kritičnosti je poželjno.	2,9487	3

Zaključujemo da su semantički iste rečenice, a koje se razlikuju po vrsti hibridne kategorije koju sadrže, govornicima hrvatskog jezika jednako predočive. Naime, razlike u predočivosti infinitiva i glagolskih imenica u hrvatskom jeziku gotovo da nema, odnosno razlike nisu statistički relevantne.

Premda ni infinitivi ni glagolske imenice nisu prototipni predstavnici kategorija kojima tradicionalno pripadaju, pokazalo se da su govornicima hrvatskog visoko konkretni odnosno visoko predočivi te da govornici hrvatskog nemaju problema s prizivanjem mentalnih predodžbi kada je riječ o ovim dvjema hibridnim kategorijama.

Iz svega navedenog zaključujemo da su infinitivi i glagolske imenice bliski kada dolaze u subjektnim rečenicama zato što među njima nema statistički relevantne razlike.

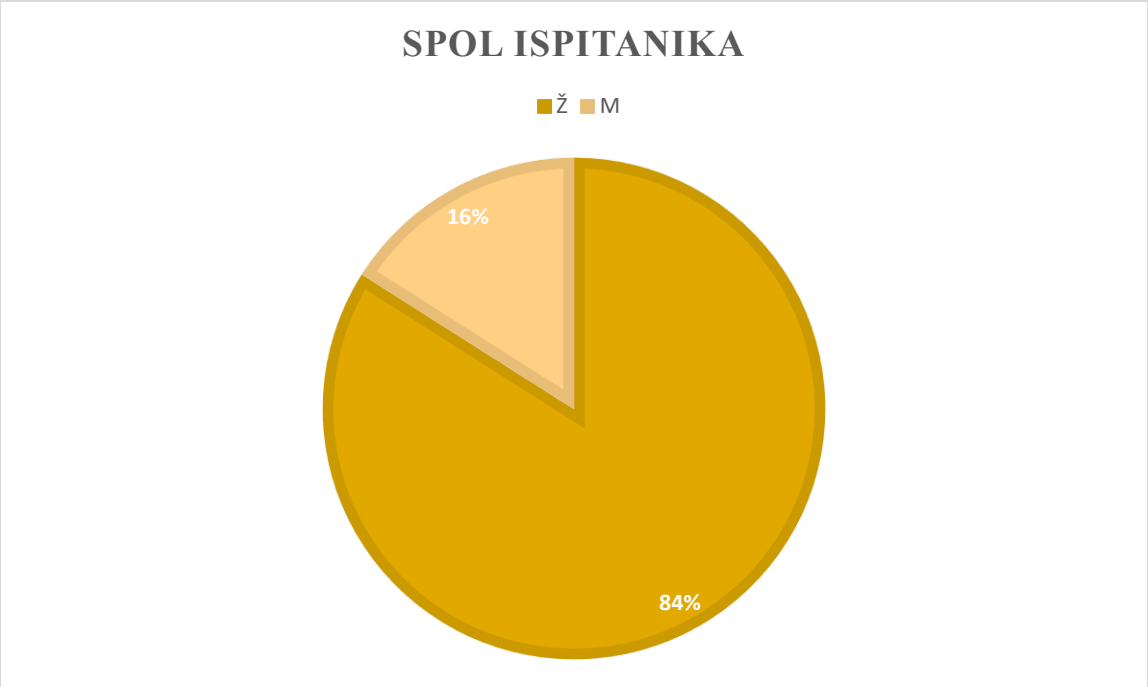
10. KONKRETNOST INFINITIVA I GLAGOLSKIH IMENICA U SLOVENSKOM

U ovom poglavlju bit će riječi o psiholingvističkom istraživanju u kojem se ispituje konkretnost infinitiva i glagolskih imenica u slovenskom. Istraživanje je provedeno s istim ciljem te na isti način kao istraživanje za hrvatski.

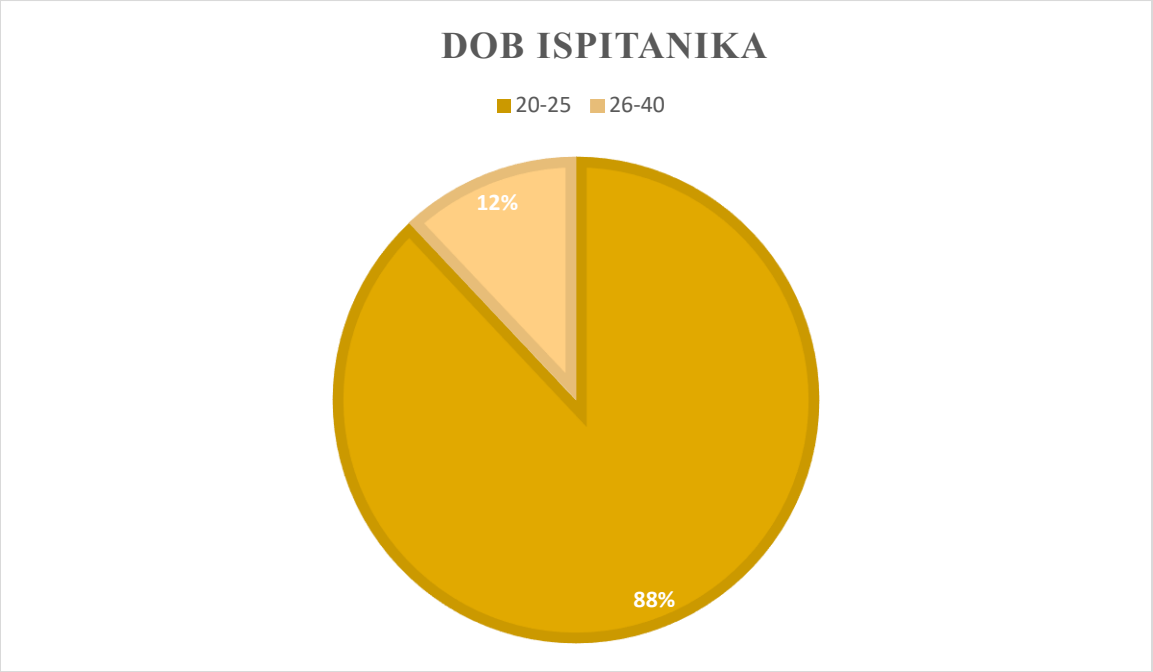
10.1. Ispitanici

Obrazac je ispunilo **25** ispitanika kojima je slovenski materinski jezik. Ispitanici su uglavnom studenti preddiplomskog studija južnoslavistike na Filozofskom fakultetu u Ljubljani. Raspon godina je **20 – 40**. Prosjek dobi iznosi **23,16** godine. Najviše je ispitanika u dobi između **20** i **25** godina (**88%**). Upitnik je ispunila **21** osoba ženskog spola (**84%**) te **4** osobe muškog spola (**16%**). Kao i za hrvatski, ispitanici su bili zamoljeni da navedu strane jezike kojima se služe.

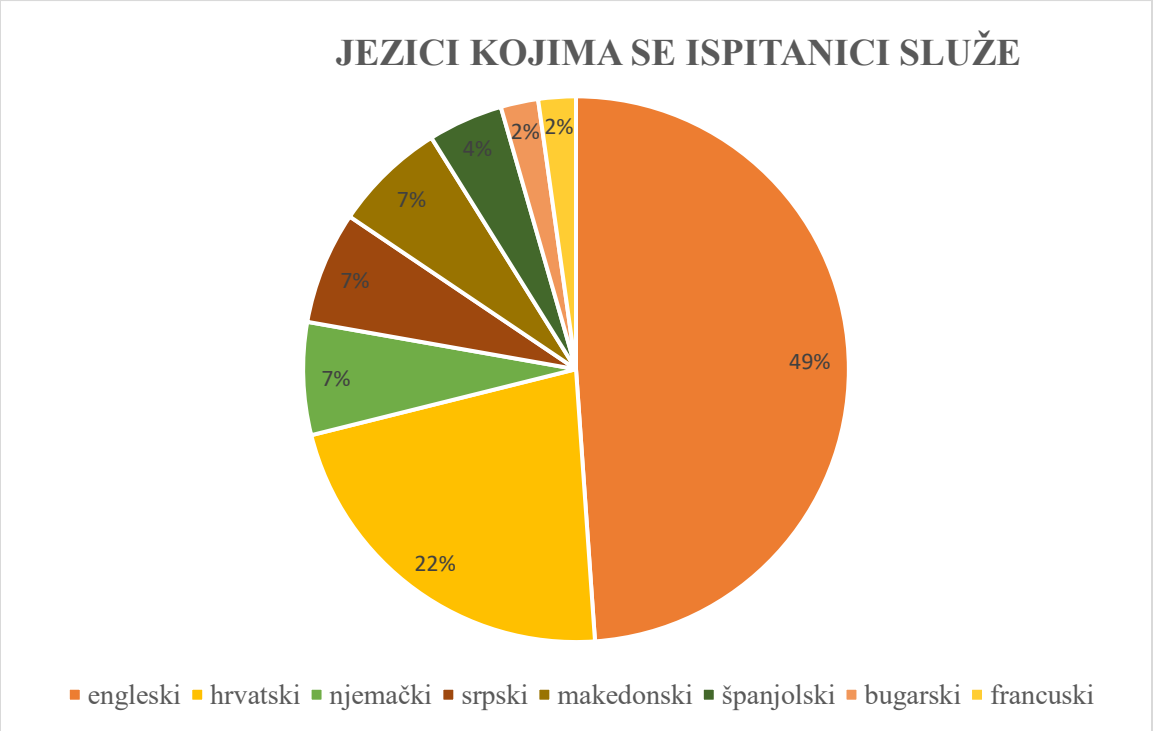
Tablica 6

Tablica 7

Tablica 8

10.2. Građa upitnika i metoda istraživanja

Po uzoru na hrvatski, upitnik za procjenu predočivosti glagolskih imenica i infinitiva u slovenskom sastojao se od sveukupno **30** rečenica: **10** rečenica s infinitivom [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak], **10** rečenica s glagolskom imenicom [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] i **10** rečenica popunjavača (eng. *fillers*). Sve su rečenice bile preuzete iz upitnika za hrvatski te prevedene na slovenski.

Svim ispitanicima bile su ponuđene iste rečenice. Njihov je zadatak bio ocijeniti konkretnost odnosno predočivost rečenica ljestvicom 1 – 5. Ocjena 1 označuje nisku konkretnost, a ocjena 5 visoku. Ispitivanje je provedeno putem online obrasca.

Ovdje prilažemo uputu za ispitanike:

VPRAŠALNIK O KONKRETNOSTI IN ABSTRAKTNOSTI STAVKOV

NAVODILA ZA PREIZKUS

Prosimo, da za namen magistrskega dela z naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" izpolnite vprašalnik o konkretnosti in abstraktnosti ponujenih stavkov v slovenskem knjižnem jeziku.

Konkretnejše besede lažje doživimo neposredno z lastnimi čutili in dejanji, bolj abstraktnih pa ne moremo neposredno doživeti (Tušek in Peti-Stantić 2017).

Vprašalnik vsebuje 30 stavkov. VAŠA NALOGA JE, DA OCENITE U KOLIKŠNI MERI SO VAM PONUJENI STAVKI KONKRETNI, OZIROMA ABSTRAKTNI.

Uporabite lestvico 1 – 5. Stavke, ki se vam zdijo konkretnejši, ocenite z višjo oceno, stavke, ki se vam zdijo bolj abstraktni, pa z nižjo oceno. Izberite samo 1 odgovor.

vrlo apstraktno	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	vrlo konkretno

Zanesite se na prve vtise. Ni pravilnih ali napačnih odgovorov. Rezultati testov bodo na voljo samo raziskovalkama. Testiranje je anonimno in traja 10 minut.

VNESITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko ste stari? _____

Katere jezike uporabljate? _____

ZAČNITE Z VPRAŠALNIKOM.

10.3. Rezultati i interpretacija

Rezultati istraživanja pokazuju da su infinitivi i glagolske imenice govornicima slovenskog visoko predočivi.

Rečenice s infinitivom čija je struktura [imenski predikat + **infinitiv u službi subjekta** + dodatak] [Zdravo je + **teči** + po gramozu.] imaju prosječnu vrijednost **3,6904**, dok im je srednja vrijednost **4**. Od 10 rečenica s infinitivom, najviše prosječne ocjene imaju rečenice *Čudovito je leteti z letalom*. [hrv. *Divno je letjeti avionom*.], **4,07**, i *Mukotrpno je sejati pšenico*. [hrv. *Mukotrpno je sijati pšenicu*.], **3,84**. Najniži prosjek zabilježen je kod rečenice *Dovoljeno je dokazovati nasprotno*. [hrv. *Dopušteno je dokazivati suprotno*.], **2,96**.

Rečenice s glagolskom imenicom čija je struktura [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] [**Tek** + po gramozu + je zdrav.] imaju prosječnu vrijednost **3,7** te srednju vrijednost **4**. Od 10 rečenica s glagolskom imenicom, najvišu prosječnu ocjenu imaju rečenice *Setev pšenice je mukotrpna*. [hrv. *Sjetva pšenice je mukotrpna*.], **4,04**, i *Uporaba orožja je prepovedana*. [hrv. *Upotreba oružja je zabranjena*.], **4,2**. Vidjeli smo da su i u hrvatskom upravo ove rečenice dobile najviše ocjene. Najniži prosjek, **2,8**, ima rečenica *Razprava o njej je zaman*. [hrv. *Rasprava o njoj je uzaludna*.]

U tablicama to možemo prikazati na sljedeći način:

Tablica 9

	INFINITIVI	GLAGOLSKE IMENICE
PROSJEČNA VRIJEDNOST	3,6904	3,7
SREDNJA VRIJEDNOST	4	4
MINIMALNA VRIJEDNOST	1	1
MAKSIMALNA VRIJEDNOST	5	5

Tablica 10

REČENICE S INFINITIVOM	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**	**REČENICE S GLAGOLSKOM IMENICOM**	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**
Mukotrpno je sejati pšenico.	3,84	5	Setev pšenice je mukotrpna.	4,04	5
Čudovito je leteti z letalom.	4,07	4	Uporaba orožja je prepovedana.	4,2	5
REČENICE S INFINITIVOM	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**	**REČENICE S GLAGOLSKOM IMENICOM**	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**
Dovoljeno je dokazovati nasprotno.	2,96	4	Razprava o njej je zaman.	2,8	3

Zaključci do kojih dolazimo u istraživanju predočivosti infinitiva i glagolskih imenica u slovenskom jednaki su zaključcima iz istraživanja za hrvatski.

Izvornim govornicima slovenskog jezika infinitivi i glagolske imenice visoko su predočivi te razlike među njima nisu statistički relevantne.

Najveću razliku između infinitiva i pripadajuće glagolske imenice u slovenskom uočavamo u sljedećim primjerima:

Tablica 11

REČENICE S INFINITIVOM	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**	**REČENICE S GLAGOLSKOM IMENICOM**	**PROSJEK**	**SREDNJA VRIJEDNOST**
Dovoljeno je dokazovati nasprotno.	2,96	4	Dokazovanje nasprotnega je dovoljeno.	3,72	5

Vidljivo je da je glagolska imenica *dokazovanje* ocijenjena gotovo za 1 ocjenu više od infinitiva *dokazovati*. Ovakav raskorak nije uočen u upitniku za hrvatski. Svi ostali primjeri vrlo su bliski po ocjenama, tako da razlike među njima nemaju statističku težinu.

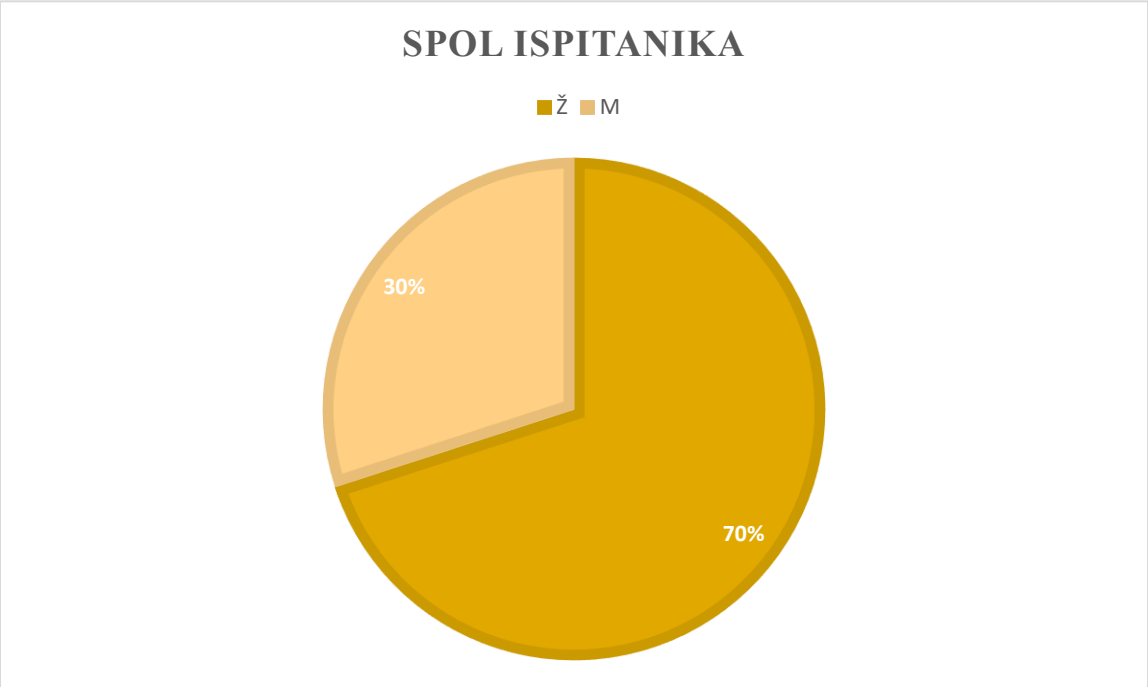
11. KONKRETNOST GLAGOLSKIH IMENICA U MAKEDONSKOM

U ovom poglavlju bit će riječi o psiholingvističkom istraživanju u kojem se ispituje konkretnost glagolskih imenica u makedonskom. S obzirom na to da standardni makedonski jezik ne poznaje infinitive kao gramatičku kategoriju, istraživanje je provedeno s ciljem da se rezultati za konkretnost glagolskih imenica u makedonskom usporede s rezultatima za konkretnost glagolskih imenica u hrvatskom i slovenskom. Istraživanje je provedeno putem online obrasca.

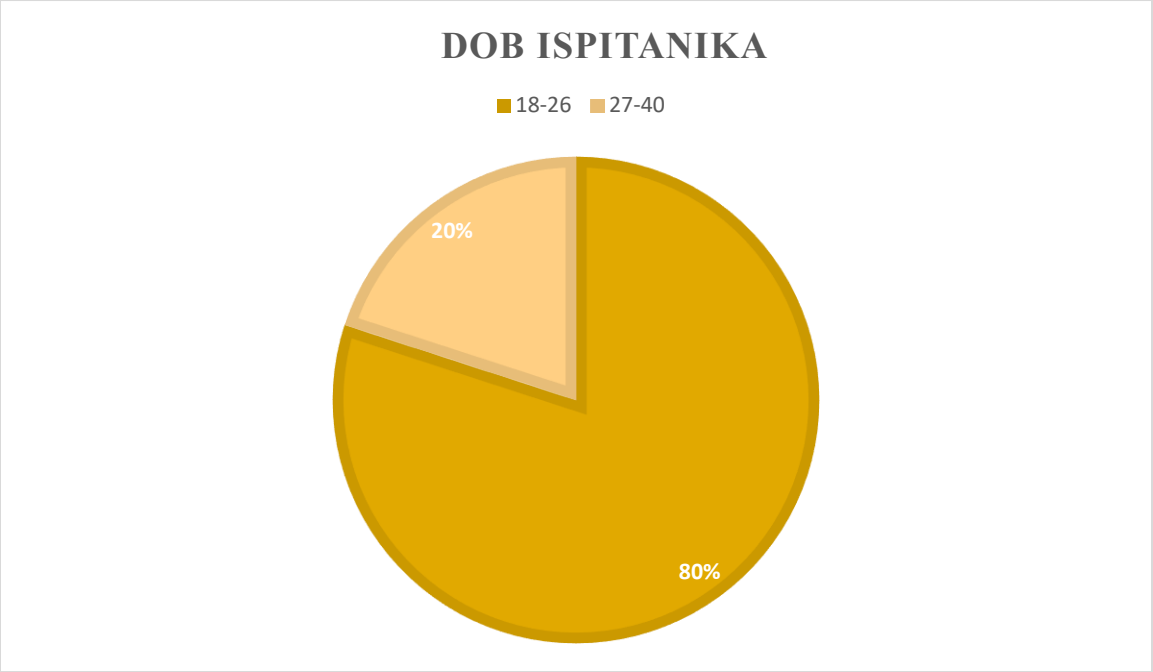
11.1. Ispitanici

Obrazac je ispunilo **40** ispitanika kojima je makedonski materinski jezik. Ispitanici su većinom studenti filoloških grupa preddiplomskog studija na Filološkom fakultetu "Blaže Koneski" u Skopju. Raspon godina je **18 – 40**. Prosjek dobi iznosi **24,43** godine. Najviše je ispitanika u dobi između **18** i **26** godina (**80%**). Upitnik je ispunilo **28** osoba ženskog spola (**70%**) te **12** osoba muškog spola (**30%**). Ispitanici su bili zamoljeni da navedu strane jezike kojima se služe, kao u prethodnim dvama istraživanjima.

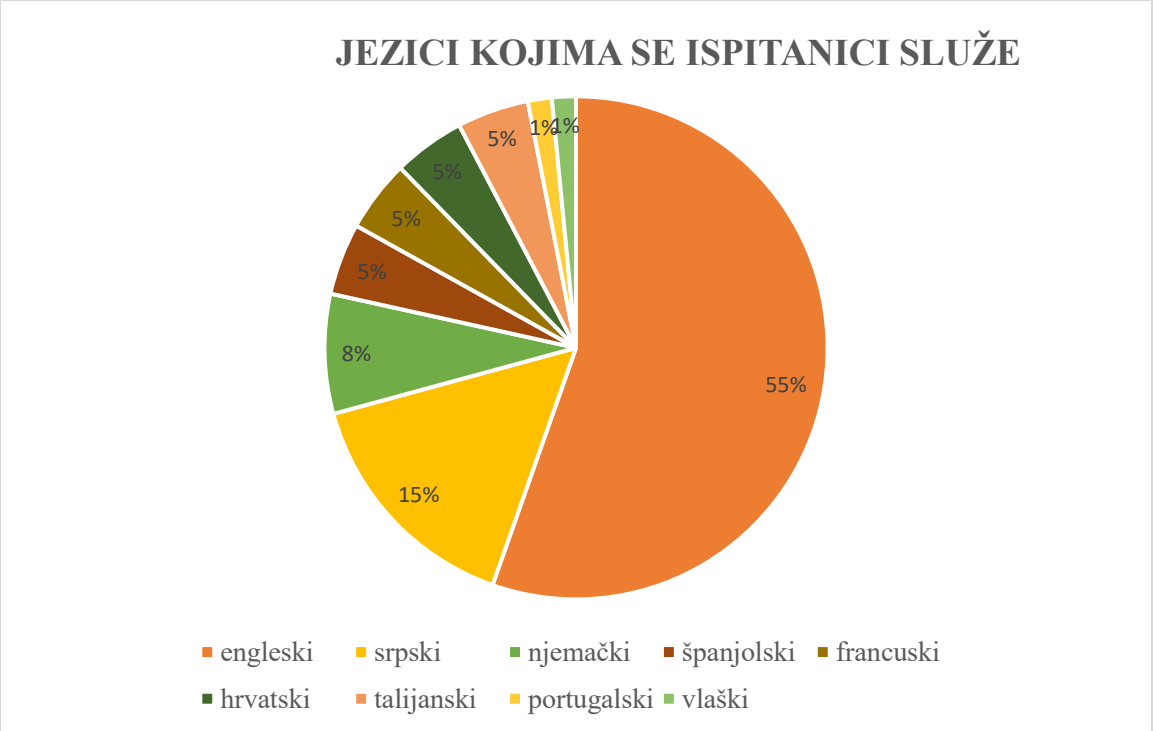
Tablica 6

Tablica 7

Tablica 8

11.2. Građa upitnika i metoda istraživanja

Upitnik za procjenu predočivosti glagolskih imenica u makedonskom sastojao se od sveukupno **20** rečenica: **10** rečenica s glagolskom imenicom [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] i **10** rečenica popunjavača (eng. *fillers*). Sve su rečenice bile preuzete iz upitnika za hrvatski te prevedene na makedonski.

Svim ispitanicima bile su ponuđene iste rečenice. Njihov je zadatak bio ocijeniti konkretnost, odnosno predočivost rečenica ljestvicom 1 – 5. Ocjena 1 označuje nisku konkretnost, a ocjena 5 visoku. Ispitivanje je provedeno putem online obrasca.

Ovdje prilažemo uputu za ispitanike:

ПРАШАЛНИК ЗА КОНКРЕТНОСТА И АПСТРАКТНОСТА НА РЕЧЕНИЦИТЕ

УПАТСТВА ЗА ТЕСТ

За целите на тезата под наслов “Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv” пополнете го прашалникот за конкретноста и апстрактноста на понудените реченици на македонскиот стандарден јазик.

Полесно е да се доживеат поконкретни зборови директно со сопствените сетила и постапки, додека поапстрактни зборови не можеме да доживееме директно (Tušek i Peti-Stantić 2017).

Прашалникот содржи 20 реченици. ВАШАТА ЗАДАЧА Е ДА ПРОЦЕНИТЕ ДО КОЈ СТЕПЕН РЕЧЕНИЦИТЕ ВО ПРАШАЛНИКОТ ВИ СЕ КОНКРЕТНИ, ОДНОСНО АПСТРАКТНИ.

Користете скала 1 – 5. Реченицита што ги сметате за поконкретни оценете ги со повисока оценка, а оние што ги сметате за поапстрактни со пониска оценка. Изберете само 1 одговор.

многу апстрактно	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	многу конкретно

Потпрете се на првиот впечаток. Нема точни или неточни одговори. Резултатите од тестот ќе им бидат достапни само на истражувачките. Тестирањето е анонимно и трае 10 минути.

ВНЕСЕТЕ ГИ СВОИТЕ ПОДАТОЦИ (анонимно).

Пол: М / Ж

Колку години имате? _____

Кои јазици ги користите? _____

ЗАПОЧНЕТЕ ГО ПРАШАЛНИКОТ.

11.3. Rezultati i interpretacija

Rezultati istraživanja pokazuju da su glagolske imenice govornicima makedonskog manje predočive nego govornicima slovenskog i hrvatskog. U ovim rezultatima, naime, u pojedinačnim primjerima srednje vrijednosti kreću se od 2 do 5, a u hrvatskom i slovenskom od 3 do 5.

Rečenice s glagolskom imenicom čija je struktura [**gl. im. u službi subjekta** + dodatak + imenski predikat] [**Трчањето** + по чакал + е здраво.] imaju prosječnu vrijednost **3,6263** te srednju vrijednost **4**. Od 10 rečenica s glagolskom imenicom, najvišu prosječnu ocjenu, **4,2**, imaju rečenice *Употребата на оружје е забранета*. [hrv. *Upotreba oružja je zabranjena*.] te *Сеењето на пченица е макотрпно*. [hrv. *Sijanje pšenice je mukotrpno*.] Vidjeli smo da su i u hrvatskom i u slovenskom upravo ove rečenice dobile najviše ocjene, odnosno potpuno iste ocjene u svakom od triju južnoslavenskih jezika:

Tablica 9

REČENICE S GL. IM. U HRV.	**P. V.*[120]**	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U SLV.**	**P. V.***	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U MKD.**	**P. V.***	**S. V.****
Sijanje pšenice je mukotrpno.	4,2051	5	Setev pšenice je mukotrpna.	4,04	5	Сеењето на пченица е макотрпно.	4,2	5
Upotreba oružja je zabranjena.	4,3333	5	Uporaba orožja je prepovedana.	4,2	5	Употребата на оружје е забранета.	4,2	5

Najniže prosječne ocjene imaju rečenice koje su i u upitniku za hrvatski dobile najniže ocjene, a to su *Разбудувањето на критичноста е пожелно*., sa **2,775** [hrv. *Pobuđivanje kritičnosti je poželjno*.] te rečenica *Просудувањето на наводите е тешко*. [hrv. *Prosuđivanje navoda je teško*.] sa **2,95**.

Tablica 10

REČENICE S GL. IM. U HRV.	**P. V.***	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U SLV.**	**P. V.***	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U MKD.**	**P. V.***	**S. V.****
Prosuđivanje navoda je teško.	2,641	4	Ocenjevanje trditev je težko.	3,52	3	Просудувањето на наводите е тешко.	2,95	3
Pobuđivanje kritičnosti je poželjno.	2,9487	3	Vzbujanje kritičnosti je zaželeno.	3,44	4	Разбудувањето на критичноста е пожелно.	2,775	2

[120] **Prosječna vrijednost.* ***Srednja vrijednost*. Luketina, Marija. "Modalnost u slovenskom i hrvatskom jeziku." Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2018. https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:658267

Vidimo da su u gornjim dvama primjerima glagolske imenice u slovenskom predočivije nego u hrvatskom i makedonskom, dok su u sljedećem primjeru glagolske imenice u hrvatskom predočivije nego u makedonskom i slovenskom:

Tablica 11

REČENICE S GL. IM. U HRV.	**P. V.***	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U SLV.**	**P. V.***	**S. V.****	**REČENICE S GL. IM. U MKD.**	**P. V.***	**S. V.****
Rasprava o njoj je uzaludna.	3,3333	4	Razprava o njej je zaman.	2,8	3	Расправата за неа е залудна.	2,975	4

*prosječna vrijednost

**srednja vrijednost

U Tablici 12 prikazat ćemo usporedbu rezultata za glagolske imenice u hrvatskom, slovenskom i makedonskom:

Tablica 12

	GLAGOLSKE IMENICE U HRVATSKOM	**GLAGOLSKE IMENICE U SLOVENSKOM**	**GLAGOLSKE IMENICE U MAKEDONSKOM**
PROSJEČNA VRIJEDNOST	3,5695	3,7	3,6263
SREDNJA VRIJEDNOST	4	4	4
MINIMALNA VRIJEDNOST	1	1	1
MAKSIMALNA VRIJEDNOST	5	5	5

Kao što je vidljivo, razlike u rezultatima za tri južnoslavenska jezika gotovo da nema, odnosno potpuno je statistički irelevantna. Premda su istraživanja provedena na malim uzorcima ispitanika te s malo primjera, možemo biti slobodni zaključiti da su glagolske imenice jednako predočive govornicima hrvatskog, makedonskog i slovenskog jezika.

12. ZAKLJUČAK

Cilj je ovog rada bio opisati, istražiti te usporediti infinitive i glagolske imenice u hrvatskom, makedonskom i slovenskom – trima jezicima južnoslavenskog jezičnog kontinuuma. Spomenutim gramatičkim kategorijama pristupa se sa stajališta kognitivne gramatike koja ih smatra hibridnim odnosno prijelaznim oblicima između glagola i imenica.

Rad polazi od određenja hibridizacije kao procesa čiji je rezultat kakav hibridni oblik. S time u vezi, iznose se jezične razine na kojima se pojavljuju prijelazni oblici. Tradicionalne gramatike uglavnom zagovaraju čvrstu kategorizaciju leksema, dok se kognitivna gramatika ograđuje od tradicionalne podjele riječi na vrste. Naime, kognitivna gramatika radikalno tvrdi da se fundametalni i univerzalni konstrukti poput imenica, glagola, subjekata i objekata mogu okarakterizirati konceptualno, a ne samo prototipno.[121]

U radu smo iznijeli osnovne značajke konstrukcijskog i kognitivnog pristupa jezičnim fenomenima, koji su nastali kao protuteža formalnoj ili generativnoj lingvističkoj struji koja zagovara tezu o autonomiji gramatike. Razvijajući se paralelno u drugoj polovici 20. stoljeća, konstrukcijske gramatike i kognitivna gramatika u svojim teorijama neovisno dolaze do esencijalno ekvivalentnih zaključaka. Unatoč mnogim sličnostima, to ipak nisu jednaki pristupi.[122] U literaturi uočavamo nesuglasje u opisima dinamike između konstrukcijskog i kognitivnog pristupa. Jedni autori tvrde da su konstrukcijske gramatike proširenje kognitivne teorije, dok drugi kognitivnu gramatiku smatraju ogrankom konstrukcijskih gramatika.

U svrhu normativnog opisa dviju hibridnih kategorija služili smo se nekolicinom gramatika hrvatskog jezika, dvjema gramatikama slovenskog te jednom gramatikom makedonskog jezika. Infinitivi i glagolske imenice u normativnim gramatikama hrvatskog gotovo da su marginalizirani, dok su u Toporišičevoj gramatici (2004) infinitivi u slovenskom iscrpnije opisani, kao i glagolske imenice u makedonskom u gramatici Koneskog (1967).

[121] Langacker, W. Ronald. "Integration, grammaticization and constructional meaning." To appear in: Fried, Mirjam and Hans Christian Boas, eds. *Grammatical Constructions: Back to the Roots*. Constructional Approaches to Language, v. 4. Amsterdam; Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co, (2005): 160.
[122] Ibid.: 157–158.

Srž ovog rada svakako je ispitivanje konkretnosti odnosno predočivosti infinitiva i glagolskih imenica u hrvatskom i slovenskom te glagolskih imenica u makedonskom na uzorku ispitanika koji su izvorni govornici triju jezika. Ispitanicima su ponuđene rečenice u kojima infinitivi i glagolske imenice imaju sintaktičku ulogu subjekta. Od ispitanika se tražilo da konkretnost rečenica ocijene ljestvicom 1 – 5.

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da su infinitivi i glagolske imenice govornicima hrvatskog jednako visoko predočivi, a isto se pokazalo i u upitniku za slovenski. Rezultati o predočivosti glagolskih imenica u makedonskom gotovo su identični rezultatima za hrvatski i slovenski. Isto tako, govornicima hrvatskog infinitivi i glagolske imenice jednako su predočivi, a isti je slučaj i u slovenskom.

Bit ćemo slobodni eksplicitno iznijeti zaključak da govornici južnoslavenskih jezika hibridne gramatičke kategorije između glagola i imenica smatraju visoko predočivima odnosno visoko konkretnima te da infinitive i glagolske imenice smatraju jednako predočivima. Iz svega navedenog proizlazi potvrda kognitivističke tvrdnje da su infinitivi najbliži glagolskim imenicama u funkciji subjekta u rečenici.[123]

Za kraj, nadamo se kako će ovaj rad dati svoj doprinos budućim lingvističkim istraživanjima na ovu temu.

[123] Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014: 109–110.

13. LITERATURA

1. Auburger, Leopold. "Pregledna morfologija pravih glagolskih imenica hrvatskoga književnog jezika." *Jezik* 62, br. 2–3 (2015): 59–75. https://hrcak.srce.hr/153145
2. Bajec, Anton, Rudolf Kolarič i Mirko Rupel. *Slovenska slovnica*. Državna založba Slovenije, Ljubljana: 1964.
3. Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika. *Hrvatska gramatika.* Zagreb: Školska knjiga, 2005.
4. Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Biblioteka Thesaurus, 9. knjiga. Zagreb: Disput, 2014.
5. Bernotaitė, Jurgita. "Translating the Infinitive and Infinitival Constructions." Master thesis, Šiauliai University, Faculty of Humanities Department of English Philology, 2005.
6. Borucinsky, Mirjana i Sandra Tominac Coslovich. "Formalno i funkcionalno u jeziku: sistemska funkcionalna gramatika u odnosu na ostale funkcionalne gramatike i kognitivnolingvističke pristupe." *Fluminensia* 27, br. 2 (2015): 11–29. https://hrcak.srce.hr/151906
7. Croft, William and D. A Cruse. *Cognitive Linguistics*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2004. https://doi.org/10.1017/CBO9780511803864
8. Fillmore, Charles J. "The Mechanisms of Construction Grammars." *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* 14 (October 25, 1988): 35–55. https://doi.org/10.3765/bls.v14i0.1794
9. Glovacki-Bernardi, Zrinjka, ur. *Uvod u lingvistiku*. 2., prošireno izd. Zagreb: Školska Knjiga, 2007.
10. Goldberg, Adele E. "Constructions: A new theoretical Approach to Language." *Trends in Cognitive Sciences* 7, no. 5 (May 2003): 219–24. https://doi.org/10.1016/S1364-6613(03)00080-9
11. Guignery, Vanessa, Catherine Pesso-Miquel and Francois Specq, eds. *Hybridity: Forms and Figures in Literature and the Visual Arts*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Pub, 2011. https://www.academia.edu/38401878
12. Haspelmath, Martin. "From Purposive to Infinitive – A universal Path of Grammaticization." *Folia Linguistica Historica* 23, no. Historica vol. 10, 1–2 (1989): 287–310. https://doi.org/10.1515/flih.1989.10.1-2.287
13. Hoffmann, Thomas. "Construction Grammars." To appear in: Barbara Dancygier, ed. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press., 2017. https://www.academia.edu/24871161/Construction_Grammars
14. Kačić, Miro. "Ishodišni jezični oblici (ishodišnici): nominativ i infinitiv." *Rasprave IHJJ*, Sv. 23–24 (1997–1998): 213–223. https://hrcak.srce.hr/69211
15. Langacker, Ronald W. "Nouns and Verbs." *Language* 63, no. 1 (1987): 53–94. https://doi.org/10.2307/415384
16. Langacker, Ronald W. *Essentials of Cognitive Grammar*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013.

17. Langacker, W. Ronald. “Integration, grammaticization and constructional meaning.” To appear in: Fried, Mirjam and Hans Christian Boas, eds. *Grammatical Constructions: Back to the Roots*. Constructional Approaches to Language, v. 4. Amsterdam; Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co, (2005): 157–189.
18. Luketina, Marija. “Modalnost u slovenskom i hrvatskom jeziku.” Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2018. https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:658267
19. Panther, Klaus-Uwe and Linda L. Thornburg. “Metaphor and Metonymy in Language and Thought: A Cognitive Linguistic Approach.” *Synthesis Philosophica* 32, no. 2 (April 10, 2018): 271–294. https://doi.org/10.21464/sp32202
20. Pranjković, Ivo. “Hibridni oblici i vrste riječi.” *Sarajevski filološki susreti: zbornik radova 1*, (2012): 191–199. http://bfd.ba/wp-content/uploads/2021/02/ZbornikSFS1_knj.1_Jezik.pdf
21. Pranjković, Ivo. *Gramatika u riječima i riječi u gramatici*. Mala knjižnica Matice hrvatske, Novi niz, kolo 1, knj. 7. Zagreb: Matica hrvatska, 2016.
22. Sanchez-Stockhammer, Christina. “Hybridization in Language.” To appear in *Conceptualizing Cultural Hybridization*, edited by Philipp Wolfgang Stockhammer. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, (2012): 133–157. https://doi.org/10.1007/978-3-642-21846-0_9
23. Silić, Josip i Ivo Pranjković. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
24. Stanojević, Mateusz-Milan. “The Croatian Future Tense in the Croatian Tense System: A Cognitive Grammar Analysis.” Semantyka a konfrontacja jgzykowa, 5 (2015): 333–354.
25. Tabakowska, Elżbieta. *Gramatika i predočavanje. Uvod u kognitivnu lingvistiku.* Hrvatski prijevod Barbare Križan-Stanojević i Mateusza Milana Stanojevića. Zagreb: FF press, 2005.
26. Težak, Stjepko i Stjepan Babić. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. 14. izd. Zagreb: Školska knjiga, 2000.
27. Tomić, Olga Mišeska and Aida Martinovic-Zic, eds. *Balkan Syntax and Semantics*. Linguistik Aktuell = Linguistics Today, v. 67. Amsterdam: Philadelphia: John Benjamins Pub, 2004. https://epdf.pub/balkan-syntax-and-semantics-linguistik-aktuell-linguistics-today.html
28. Toporišič, Jože. *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba obzorja, 2004.
29. Trezner, Tomislav. “Glagolske imenice na -nje.” *Jezik* 18, br. 2 (1970): 50–55. https://hrcak.srce.hr/78482.
30. Tušek, Jelena i Peti-Stantić, Anita. “Što je konkretno, a što predočivo u hrvatskom.” *Jezik i njegovi učinci: Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 4. do 6. svibnja 2017. godine u Rijeci,* (2018): 317–335. http://bib.irb.hr/datoteka/888973.Jezik_i_njegovi_ucinci_Tusek_i_Stantic.pdf
31. Vela, Jozo. “Hrvatski za-infinitiv: izvanjsko posuđivanje ili unutarnji jezični razvoj.” *Fluminensia*, 31, br. 1 (2019): 61–83. https://doi.org/10.31820/f.31.1.10
32. Wasserscheidt, Philipp. “Construction Grammar: Basic Principles and Concepts.” *Ukrainian Linguistics*, no. 49 (2019): 94–116. https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116
33. Конески, Блаже. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Култура, Скопје: 1967.

Internetske stranice:

34. hrWaC, the Croatian web corpus (pristupljeno 27. 12. 2020.)
35. slWaC, the Slovene web corpus (pristupljeno 30. 5. 2021.)
36. ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/hrv (pristupljeno 30. 5. 2021.)
37. ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/mkd (pristupljeno 30. 5. 2021.)
38. ISO 639-3 kod https://iso639-3.sil.org/code/slv (pristupljeno 30. 5. 2021.)
39. https://en.wikipedia.org/wiki/Ronald_Langacker (pristupljeno 16. 5. 2021.)

PRILOG 1

UPITNIK O PRIHVATLJIVOSTI REČENICA

UPUTE ZA ISPITIVANJE

Molimo Vas da u svrhu diplomskog rada pod naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" ispunite upitnik o prihvatljivosti ponuđenih rečenica u hrvatskom standardnom jeziku.

PRIHVATLJIVOST REČENICA

Upitnik sadrži 80 rečenica. VAŠ JE ZADATAK OCIJENITI U KOJOJ MJERI SU VAM PRIRODNE PONUĐENE REČENICE, ODNOSNO, SMATRATE LI DA BISTE IH IZGOVORILI. Odaberite samo 1 odgovor i ne razmišljajte o značenju. Služite se ljestvicom 1 – 5.

neprihvatljivo	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	vrlo prihvatljivo

Oslonite se na prvi dojam. Nema točnih i netočnih odgovora, važna nam je vaša osobna procjena. Podaci koji će se dobiti ovim istraživanjem bit će korišteni isključivo za ovo istraživanje te će biti dostupni samo istraživačicama. Testiranje je anonimno i traje 10 minuta.

UPIŠITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko imate godina? _____

Kojim se jezicima služite? _____

ZAPOČNITE S UPITNIKOM.

REČENICE	PRIHVATLJIVOST 1 – 5
1. Jučer su kupili kuću.	1 2 3 4 5
2. Sutra ću nastaviti s čitanjem knjige.	1 2 3 4 5
3. Zdravo je trčati po šljunku.	1 2 3 4 5
4. Ovih se dana puno priča o cijepljenju.	1 2 3 4 5
5. Prosuđivanje o navodima je teško.	1 2 3 4 5
6. Danas idem na pregled.	1 2 3 4 5
7. Naporno je dokazivanje istine.	1 2 3 4 5
8. Ovih dana se puno čita o cjepivu.	1 2 3 4 5
9. Let avionom je divan.	1 2 3 4 5
10. Danas je rekao da odlazi na put.	1 2 3 4 5
11. Dopušteno je dokazivati suprotno.	1 2 3 4 5
12. Pobuđivati kritičnost je poželjno.	1 2 3 4 5
13. Susjedi su jučer otišli na more.	1 2 3 4 5
14. Zabranjena je upotreba oružja.	1 2 3 4 5
15. Ove godine se očekuje rast cijena stanova.	1 2 3 4 5
16. Rasprava o njoj je uzaludna.	1 2 3 4 5
17. Ovih se dana planiram odmoriti.	1 2 3 4 5
18. Mukotrpno je sijati pšenicu.	1 2 3 4 5
19. Nedavno je dobila poslovnu ponudu.	1 2 3 4 5
20. Poznavati stazu je korisno.	1 2 3 4 5
21. Sutra će se raspravljati o izmjenama zakona.	1 2 3 4 5
22. Divan je let avionom.	1 2 3 4 5
23. Danas smo ručali u novom restoranu.	1 2 3 4 5
24. Trčanje po šljunku je zdravo.	1 2 3 4 5
25. Sljedeće godine se očekuje više turista.	1 2 3 4 5
26. Naporno je dokazivati istinu.	1 2 3 4 5
27. Jutros je zakasnila na posao.	1 2 3 4 5
28. Prosuđivati o navodima je teško.	1 2 3 4 5
29. Ove godine se uložilo puno sredstava u sigurnost prometa.	1 2 3 4 5

30. Korisno je poznavanje staze.	1 2 3 4 5
31. Na izložbi se pazilo na svaki detalj.	1 2 3 4 5
32. Sijanje pšenice je mukotrpno.	1 2 3 4 5
33. Na proslavi se pilo do jutra.	1 2 3 4 5
34. Uzaludno je raspravljati o njoj.	1 2 3 4 5
35. Radovi su se razvukli do ljeta.	1 2 3 4 5
36. Upotrebljavati oružje je zabranjeno.	1 2 3 4 5
37. Prekjučer su sinu kupili motocikl.	1 2 3 4 5
38. Poželjno je pobuđivanje kritičnosti.	1 2 3 4 5
39. Jučer se na presici govorilo o preventivnim mjerama.	1 2 3 4 5
40. Dokazivanje suprotnog je dopušteno.	1 2 3 4 5
41. Sutra će se raspitati o cijeni stanova.	1 2 3 4 5
42. Teško je prosuđivati o navodima.	1 2 3 4 5
43. Statistički se krajem godine više troši i kupuje.	1 2 3 4 5
44. Dokazivati istinu je naporno.	1 2 3 4 5
45. Pomno se radilo na promociji domaćeg proizvoda.	1 2 3 4 5
46. Zdravo je trčanje po šljunku.	1 2 3 4 5
47. Skuhala sam ručak za sutra.	1 2 3 4 5
48. Poznavanje staze je korisno.	1 2 3 4 5
49. Za dva dana mu počinje godišnji odmor.	1 2 3 4 5
50. Zabranjeno je upotrebljavati oružje.	1 2 3 4 5
51. Na tribini se govorilo o nadarenosti mladih.	1 2 3 4 5
52. Dokazivati suprotno je dopušteno.	1 2 3 4 5
53. Danas slavimo godišnjicu poznanstva.	1 2 3 4 5
54. Uzaludna je rasprava o njoj.	1 2 3 4 5
55. Na koncertu se samo pjevalo i plesalo.	1 2 3 4 5
56. Dokazivanje istine je naporno.	1 2 3 4 5
57. Sutra će potpisati novi ugovor.	1 2 3 4 5
58. Divno je letjeti avionom.	1 2 3 4 5
59. Posljednjih se godina rađa manje djece.	1 2 3 4 5
60. Sijati pšenicu je mukotrpno.	1 2 3 4 5

61. Jučer smo pozvali prijatelje na večeru.	1 2 3 4 5
62. Teško je prosuđivanje o navodima.	1 2 3 4 5
63. Upotreba oružja je zabranjena.	1 2 3 4 5
64. U mjesnoj upravi se razmišlja o izgradnji dječjeg vrtića.	1 2 3 4 5
65. Poželjno je pobuđivati kritičnost.	1 2 3 4 5
66. Jučer su kupili kuću.	1 2 3 4 5
67. Trčati po šljunku je zdravo.	1 2 3 4 5
68. Ondje se dobro jede i pije.	1 2 3 4 5
69. Mukotrpno je sijanje pšenice.	1 2 3 4 5
70. Sutra ću otići na tržnicu.	1 2 3 4 5
71. Pobuđivanje kritičnosti je poželjno.	1 2 3 4 5
72. Nedavno je otišla na more.	1 2 3 4 5
73. Korisno je poznavati stazu.	1 2 3 4 5
74. Ovdje se puno radi.	1 2 3 4 5
75. Letjeti avionom je divno.	1 2 3 4 5
76. Ove godine se manje kupuje.	1 2 3 4 5
77. Dopušteno je dokazivanje suprotnog.	1 2 3 4 5
78. Jučer sam gledala seriju.	1 2 3 4 5
79. Raspravljati o njoj je uzaludno.	1 2 3 4 5
80. Ovih dana se puno priča o zdravlju.	1 2 3 4 5

PRILOG 2

UPITNIK O KONKRETNOSTI I APSTRAKTNOSTI REČENICA

UPUTE ZA ISPITIVANJE

Molimo Vas da u svrhu diplomskog rada pod naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" ispunite upitnik o konkretnosti i apstraktnosti ponuđenih rečenica u hrvatskom standardnom jeziku.

KONKRETNOST I APSTRAKTNOST REČENICA

Konkretnije riječi lakše izravno doživljavamo vlastitim osjetilima i djelovanjima, dok apstraktnije ne možemo izravno doživjeti (Tušek i Peti-Stantić 2017).

Upitnik sadrži 30 rečenica. VAŠ JE ZADATAK OCIJENITI U KOJOJ SU VAM MJERI REČENICE KONKRETNE, ODNOSNO APSTRAKTNE.

Služite se ljestvicom 1 – 5. Rečenice koje smatrate konkretnijima ocijenite višom ocjenom, a one koje smatrate apstraktnijima ocijenite nižom ocjenom. Odaberite samo 1 odgovor.

vrlo apstraktno	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	vrlo konkretno

Oslonite se na prvi dojam. Nema točnih i netočnih odgovora. Rezultati testiranja bit će dostupni samo istraživačicama. Testiranje je anonimno i traje 10 minuta.

UPIŠITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko imate godina? _____

Kojim se jezicima služite? _____

ZAPOČNITE S UPITNIKOM.

REČENICA	KONKRETNOST 1 – 5
1. Jučer su kupili kuću.	1 2 3 4 5
2. Zdravo je trčati po šljunku.	1 2 3 4 5
3. Prosuđivanje navodâ je teško.	1 2 3 4 5
4. Dopušteno je dokazivati suprotno.	1 2 3 4 5
5. Danas idem na pregled.	1 2 3 4 5
6. Let avionom je divan.	1 2 3 4 5
7. Mukotrpno je sijati pšenicu.	1 2 3 4 5
8. Ovih se dana puno priča o zdravlju.	1 2 3 4 5
9. Rasprava o njoj je uzaludna.	1 2 3 4 5
10. Naporno je dokazivati istinu.	1 2 3 4 5
11. Susjedi su jučer otišli na more.	1 2 3 4 5
12. Trčanje po šljunku je zdravo.	1 2 3 4 5
13. Uzaludno je raspravljati o njoj.	1 2 3 4 5
14. Sijanje pšenice je mukotrpno.	1 2 3 4 5
15. Nedavno je dobila poslovnu ponudu.	1 2 3 4 5
16. Teško je prosuđivati navode.	1 2 3 4 5
17. Dokazivanje suprotnog je dopušteno.	1 2 3 4 5
18. Sutra će potpisati novi ugovor.	1 2 3 4 5
19. Zapranjeno je upotrebljavati oružje.	1 2 3 4 5
20. Poznavanje staze je korisno.	1 2 3 4 5
21. Ovdje se puno radi.	1 2 3 4 5
22. Divno je letjeti avionom.	1 2 3 4 5
23. Dokazivanje istine je naporno.	1 2 3 4 5
24. Jutros je zakasnila na posao.	1 2 3 4 5
25. Poželjno je pobuđivati kritičnost.	1 2 3 4 5
26. Upotreba oružja je zabranjena.	1 2 3 4 5
27. Na koncertu se samo pjevalo i plesalo.	1 2 3 4 5
28. Korisno je poznavati stazu.	1 2 3 4 5
29. Skuhala sam ručak za sutra.	1 2 3 4 5
30. Pobuđivanje kritičnosti je poželjno.	1 2 3 4 5

VPRAŠALNIK O KONKRETNOSTI IN ABSTRAKTNOSTI STAVKOV

NAVODILA ZA PREIZKUS

Prosimo, da za namen magistrskega dela z naslovom "Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv" izpolnite vprašalnik o konkretnosti in abstraktnosti ponujenih stavkov v slovenskem knjižnem jeziku.

KONKRETNOST IN ABSTRAKTNOST STAVKOV

Konkretnejše besede lažje doživimo neposredno z lastnimi čutili in dejanji, bolj abstraktnih pa ne moremo neposredno doživeti (Tušek in Peti-Stantić 2017).

Vprašalnik vsebuje 30 stavkov. VAŠA NALOGA JE, DA OCENITE U KOLIKŠNI MERI SO VAM PONUJENI STAVKI KONKRETNI, OZIROMA ABSTRAKTNI.

Uporabite lestvico 1 – 5. Stavke, ki se vam zdijo konkretnejši, ocenite z višjo oceno, stavke, ki se vam zdijo bolj abstraktni, pa z nižjo oceno. Izberite samo 1 odgovor.

zelo abstraktno	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	zelo konkretno

Zanesite se na prve vtise. Ni pravilnih ali napačnih odgovorov. Rezultati testov bodo na voljo samo raziskovalkama. Testiranje je anonimno in traja 10 minut.

VNESITE SVOJE PODATKE (anonimno).

Spol: M / Ž

Koliko ste stari? _____

Katere jezike uporabljate? _____

ZAČNITE Z VPRAŠALNIKOM.

STAVEK	KONKRETNOST 1 – 5
1. Včeraj so kupili hišo.	1 2 3 4 5
2. Zdravo je teči po gramozu.	1 2 3 4 5
3. Ocenjevanje trditev je težko.	1 2 3 4 5
4. Dovoljeno je dokazovati nasprotno.	1 2 3 4 5
5. Danes grem na pregled.	1 2 3 4 5
6. Let z letalom je čudovit.	1 2 3 4 5
7. Mukotrpno je sejati pšenico.	1 2 3 4 5
8. Danes se veliko govori o zdravju.	1 2 3 4 5
9. Razprava o njej je zaman.	1 2 3 4 5
10. Naporno je dokazovati resnico.	1 2 3 4 5
11. Sosjedje so včeraj odšli na morje.	1 2 3 4 5
12. Tek po gramozu je zdrav.	1 2 3 4 5
13. Zaman je razpravljati o njej.	1 2 3 4 5
14. Setev pšenice je mukotrpna.	1 2 3 4 5
15. Pred kratkim je prejela poslovno ponudbo.	1 2 3 4 5
16. Težko je ocenjevati trditve.	1 2 3 4 5
17. Dokazovanje nasprotnega je dovoljeno.	1 2 3 4 5
18. Jutri bo podpisala novo pogodbo.	1 2 3 4 5
19. Prepovedano je uporabljati orožje.	1 2 3 4 5
20. Poznavanje steze je koristno.	1 2 3 4 5
21. Tukaj se veliko dela.	1 2 3 4 5
22. Čudovito je leteti z letalom.	1 2 3 4 5
23. Dokazovanje resnice je naporno.	1 2 3 4 5
24. Danes zjutraj je zamudila službo.	1 2 3 4 5
25. Zaželeno je vzbujati kritičnost.	1 2 3 4 5
26. Uporaba orožja je prepovedana.	1 2 3 4 5
27. Na koncertu se samo pelo in plesalo.	1 2 3 4 5
28. Koristno je poznavati stezo.	1 2 3 4 5
29. Skuhala sem kosilo za jutri.	1 2 3 4 5
30. Vzbujanje kritičnosti je zaželeno.	1 2 3 4 5

ПРАШАЛНИК ЗА КОНКРЕТНОСТА И АПСТРАКТНОСТА НА РЕЧЕНИЦИТЕ

УПАТСТВА ЗА ТЕСТ

За целите на тезата под наслов “Hibridnost gramatičkih kategorija u južnoslavenskim jezicima: odglagolne imenice i infinitiv”, пополнете го прашалникот за конкретноста и апстрактноста на понудените реченици на македонскиот стандарден јазик.

КОНКРЕТНОСТА И АПСТРАКТНОСТА НА РЕЧЕНИЦИТЕ

Полесно е да се доживеат поконкретни зборови директно со сопствените сетила и постапки, додека поапстрактни зборови не можеме да доживееме директно (Tušek i Peti-Stantić 2017).

Прашалникот содржи 20 реченици. ВАША ЗАДАЧА Е ДА ПРОЦЕНИТЕ ДО КОЈ СТЕПЕН РЕЧЕНИЦИТЕ ВО ПРАШАЛНИКОТ ВИ СЕ КОНКРЕТНИ, ОДНОСНО АПСТРАКТНИ.

Користете скала 1 – 5. Реченицита што ги сметате за поконкретни оценете ги со повисока оценка, а оние што ги сметате за поапстрактни со пониска оценка. Изберете само 1 одговор.

многу апстрактно	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	многу конкретно

Потпрете се на првиот впечаток. Нема точни или неточни одговори. Резултатите од тестот ќе им бидат достапни само на истражувачките. Тестирањето е анонимно и трае 10 минути.

ВНЕСЕТЕ ГИ СВОИТЕ ПОДАТОЦИ (анонимно).

Пол: М / Ж

Колку години имате? _____

Кои јазици ги користите? _____

ЗАПОЧНЕТЕ ГО ПРАШАЛНИКОТ.

РЕЧЕНИЦИТЕ	**КОНКРЕТНОСТА 1 – 5**
1. Тие вчера купија куќа.	1 2 3 4 5
2. Просудувањето на наводите е тешко.	1 2 3 4 5
3. Денес одам на преглед.	1 2 3 4 5
4. Летот со авион е прекрасен.	1 2 3 4 5
5. Деновиве се зборува многу за здравјето.	1 2 3 4 5
6. Расправата за неа е залудна.	1 2 3 4 5
7. Соседите вчера заминаа на море.	1 2 3 4 5
8. Трчањето по чакал е здраво.	1 2 3 4 5
9. Сеењето на пченица е макотрпно.	1 2 3 4 5
10. Неодамна доби деловна понуда.	1 2 3 4 5
11. Докажувањето на спротивното е дозволено.	1 2 3 4 5
12. Утре ќе потпише нов договор.	1 2 3 4 5
13. Познавањето на патеката е корисно.	1 2 3 4 5
14. Тука се работи многу.	1 2 3 4 5
15. Докажувањето на вистината е тешко.	1 2 3 4 5
16. Утрово задоцни на работа.	1 2 3 4 5
17. Употребата на оружје е забранета.	1 2 3 4 5
18. На концертите само се пее и танцува.	1 2 3 4 5
19. Подготвив ручек за утре.	1 2 3 4 5
20. Разбудувањето на критичноста е пожелно.	1 2 3 4 5